ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΕΧΝΗΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 1

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Μ. Γ.: . . . . . Χαιρετισμός
Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ: . . . ! . . Γύρω ἀπ' τὸν Ἄνθρωπο
ΗΛ. ΚΑΤΣΟΓΙΑΝΝΗ: . . . . . Ὄχι (ποίημα)
Α. ΞΥΔΗ - ΛΟΥΚΑΚΟΥ: . . . . . Γιὰ τὸν Ἔρωτα (ποίημα)
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ: . . . Τὰ εἴδη τῆς πολιτείας (μετ. Βασ. Δεδούση)
Κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: . . . . Οἱ Γερμανοὶ κρίνουν τὸν ἑαυτό τους
Ν. ΑΛΗΘΙΝΟΥ: . . . . . Στοχασμοὶ
Β. ΓΚΑΡΣΤΣΙΝ: . . . . . Ἀττάλεα Πρίντσεψ (μετ. Φιλανθίδη)
Γ. ΔΕΛΙΟΥ: . . . . . Ἡμερολόγιο.
Γ. ΘΕΜΕΛΗ: . . . . . Ὁραματίζομαι τὸν ἄλλο ἥλιο (ποίημα)
Π. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ: . . . . . Ἡ Ζωή του (παραμύθι)
Μ. ΝΙΝΤΑ: . . . . . Ἀπόλογος (ποίημα)
Κ. ΜΑΡΙΝΑΚΗ: . . . . . Προσευχὴ (ποίημα)
Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ: . . . . . Ἄνθρωποι ποὺ δοκιμάστηκαν
ΓΚΑΙΤΕ: . . . Τὰ ὅρια τοῦ Ἀνθρώπου (ποίημα, μετ. Παν. Μαρινάκη)
Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ: . Κριτικὴ γιὰ τὴ ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Γ. Θέμελη «Γυμνὸ Παράθυρο.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ κ.λ.π. . . . . .

ΧΡΟΝΟΣ Β' ΤΟΜΟΣ Β' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1945

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΧΡΟΝΟΣ 2ος ΤΟΜΟΣ Β	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1945	ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 1

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Κώστας Μαρινάκης (ὑπεύθυνος Δ]τής), Στέλλιος Βασιλειάδης, Νίκος Γεωργιάδης, Γιῶργος Στογιαννίδης.
ΓΡΑΦΕΙΑ: Στοὰ Καράσσο 58 ΤΗΛΕΦΩΝΟ 62 - 69

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Τὰ «Μακεδονικὰ Γράμματα» ἀρχίζουν πάλι τὴν ἔκδοσή τους ὕστερ' ἀπόνα χρόνο διακοπή.

Πιστεύουν πὼς ἡ συμβολή τους στὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς, στάθηκε τέτοια ὥστε νὰ δίνη τὸ δικαίωμα γιὰ μιὰ συνέχεια ἀγώνων πνευματικῶν.

Σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ὁ νέος Ἑλληνισμός, ζωντανεμένος καὶ ἀντρωμένος μέσα στὴ σκληρὴ καὶ νικηφόρα πάλη γιὰ τὴ Λευτεριά, πρέπει νὰ στηρίξη τὸ παρόν του καὶ τὸ μέλλον του πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὶς δικές του πνευματικὲς δυνάμεις, στὸ δικό του πνευματικὸ καὶ ψυχικὸ πολιτισμό, ποὺ ἀποκαλύφτηκε σὰν μοναδικὴ δυνατότητα ἠθικῆς ἐπιβίωσης τοῦ Ἔθνους μας, μὲ τὸν ὑπέροχον ἀγῶνα τῆς ἀντίστασης, ποὺ ἔδειξεν ὁ Λαός μας. Ἀντίστασης στὶς δυνάμεις τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ὀλέθρου, χωρὶς ὑπολογισμὸ καὶ χωρὶς τὴν ἐλπίδα τῶν ὑλικῶν ἀνταλλαγμάτων. Ἦταν τὸ ἠθικὸ πρόσταγμα τῆς ἱστορίας ἑνὸς λαοῦ μὲ μνήμη γερὴ καὶ μὲ καρδιὰ ἀτσαλένια. Καὶ ἡ μνήμη αὐτὴ —ἡ ἱστορικὴ μνήμη— δὲν τράφηκε καὶ δὲν δυνάμωσε μόνο μὲ θρύλλους πολεμικῶν ἀγώνων. Τὸ Ἔθνος δὲν εἶναι μόνον μιὰ ἁπλὴ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἔννοια οὔτε πάλι μιὰ ἀκαθόριστη καὶ σκοτεινὴ ψυχολογικὴ καὶ μεταφυσικὴ θεώρηση τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος. Ἦταν καὶ εἶναι πρῶτ'ἀπ' ὅλα ἡ ἱστορικὴ ἀνάμνηση αὐτοῦ ποὺ λέμε Ἑλληνικὸς πολιτισμός. Ὄχι μόνο τὰ γραφτὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος,μὰ καὶ τὰ δημοτικά μας τραγούδια, τὰ λευκὰ μάρμαρα τῶν ναῶν μας,οἱ μυστικοπαθεῖς σιλλουέτες τῶν βυζαντινῶν μας μνημείων κι' ὅλα τ' ἀποκτημένα ἀγαθὰ τῆς νέας μας τέχνης καὶ τῆς τέχνης τοῦ κόσμου ὅλου στάθηκαν κοντὰ στοὺς βωμοὺς καὶ στὶς ἑστίες μας, ζωντανὲς καθοδηγητικὲς μορφὲς τῆς παλικαριᾶς καὶ τῆς ἀξιοσύνης τοῦ λαοῦ μας. Ἡ φωτεινὴ παρουσία τῶν ἀξιῶν αὐτῶν μέσα στὴν μνήμη τῶν Ἀγωνιστῶν ἦταν ὅτι τοὺς συνέδεε μὲ τὸ ὅραμα τῆς λευτεριᾶς καὶ μὲ τὸ ἠθικὸ πρόσταγμα τοῦ ἀγῶνα.

Τώρα ἡ Νίκη καὶ ἡ Λευτεριά, κέρδος καὶ ἀπόκτημα τοῦ Λαοῦ μας, πληρωμένο μὲ τὸ αἷμα καὶ τὸν ἱδρῶτα τῶν παιδιῶν του, εἶναι συγχρόνως καὶ κέρδος τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Γιὰ τὸν πολιτισμό μας αὐτό, γιὰ τὴν Τέχνη καὶ τὰ Γράμματα, ποὺ στάθηκαν στηρίγματα ψυχικὰ στὶς δύσκολες στιγμὲς τοῦ Ἔθνους μας, χρέος τοῦ καθενὸς καὶ σήμερα, νὰ συνεχίση τὸν μόχθο καὶ τὸν ἀγῶνα. Θὰ εἶναι καὶ γιὰ τώρα καὶ γιὰ τὸ μέλλον τὰ πιὸ γερὰ θεμέλια τῆς ἀτομικῆς μας ζωῆς,τῆς Ἐθνικῆς μας ὑπόστασης καὶ ἀνύψωσης τοῦ λαοῦ μας.

Τὰ Μακεδονικὰ γράμματα αὐτὸ τὸ χρέος ὑπηρετῶντας θὰ γίνουν πάλι τὸ ἐλεύθερο βῆμα γιὰ τὰ Γράμματα καὶ γιὰ τὴν τέχνη. Τὴ μικρὴ ἢ τὴ μεγάλη τους συμβολὴ μέσα στὸ πλαίσιο τῆς γενικῆς προσπάθειας ποὺ κάνουν ὅλες οἱ πνευματικὲς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους θὰ τὴ χρωστοῦν σ' αὐτοὺς ποὺ θὰ σταθοῦν πιστοὶ καὶ πρόθυμοι συνεργάτες τους.

ΤΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

"ΓΥΡΩ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ„

Τοῦ κ. ΝΙΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

Ἡ ἐποχὴ ποὺ θέλη νὰ βρεῖ τὸ χαμένο ἑαυτό της. Ἡ ἐποχὴ ποὺ θέλει νὰ λύσει τὰ προβλήματά της πρέπει νὰ πλάσει τὸν ἄνθρωπο. Κι' ἂν αὐτὸ ἀληθεύει γιὰ κάθε ἐποχή, πιὸ πολὺ ταιριάζει γιὰ τὴν ἐποχὴ τὴ δική μας, ποὺ πέρασε καὶ περνάει τὴν πιὸ μεγάλη κρίση ποὺ εἶδαν ποτὲ οἱ αἰῶνες· κρίση στὸ πνεῦμα· κρίση στὴν οἰκονομική· κρίση στὴν ἠθική, κρίση γενικὰ στὴ ζωή. Καὶ ἔτσι ἀκούονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ οἱ κραυγὲς . τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων:

«Τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα». Ὅλοι μιλοῦν γιὰ τὴν κοινωνία· ὅλη τους ἡ προσπάθεια τείνει πρὸς τὴν κοινωνικότητα, ποῦ ἔγινε ὁ κατευθυντήρας τῆς σύγχρονης ζωῆς. Πολὺ σωστά. Τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα εἶναι βασικό. Μὰ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὑπάρχει ὁ μεγάλος κίνδυνος· ξεχάσαμε τὸν ἄνθρωπο· τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχασε τὸν ἑαυτό του μέσα στὸ σάλο τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ. Τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὸν κομμάτιασε τὸ παλύπλοκο τῆς ἐποχῆς μας. Τὸν ἄνθρωπο ποὺ στάθηκε μὲ ἀπόγνωση ἀπέναντι στὴ τραγική του μοῖρα.

Καὶ πράγματι τραγικὴ εἶναι ἡ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου. Πέρασε στὸ διάβα τῆς ζωῆς του τὴν πιὸ μεγάλη τραγικότητα ποὺ ὑπάρχει στὴ ζωή. Δημιούργησε μὲ τὸ λογικό του ἕνα πολιτισμό, ἕνα πολιτισμὸ ποὺ ἔφτασε ἴσαμε τὰ ὕψη τῆς θεότητος. Μὰ τὰ ἴδια αὐτὰ δημιουργήματά του στάθηκαν καὶ ὁ πιὸς μεγάλος ἐχθρός του. Καὶ ἔτσι μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια δημιούγησε τὴν κακὴ καὶ τραγική του μοῖρα.

Δὲν πρέπει λοιπὸν ν' ἀφήσουμε τὸν ἄνθρωπο. Πρέπει ἡ ἐποχή μας νὰ πλάσει τὸν ἄνθρωπο. Πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε τὶς ἀντιλήψεις μας γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ σύγχρονα μὲ τὸν ἄνθρωπο θὰ ἐρευνήσουμε καὶ τὴν κοινωνία. Ἔτσι δὰ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ κοινωνία, ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ζωὴ θὰ φτιάξουν τὸ διπλὸ ἐνιαῖο κριτήριο γιὰ τὴν ἀνακάλυψη τῆς ἀλήθειας. Ἐρευνώντας μονάχα τὴν κοινωνία δὲ θὰ κάνουμε τίποτα.

***

Ἂς πασχίσουμε λοιπὸν νὰ ρίξουμαι μιὰ ματιὰ στὴν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου:

Ὁ ἄνθρωπος, τοποθετημένος μέσα στὰ πλαίσια τῆς φύσεως, βρίσκεται κάτω ἀπὸ χίλιες δυὸ ἐπιρροὲς φυσικές.

Ἡ ὑλική του ὑπόσταση τὸν κάμει νὰ ὑπόκειται σ' ὅλους τοὺς νόμους τῆς φύσης. Αὐτὸ δὰ δίνει καὶ τὴν ἀδυναμία στὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος σὰν φύση δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ μιὰ πέτρα. Ἡ συγγένεια τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ὕλη ἔκαμε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς σοφοὺς νὰ τονίσουν τὴν ὑλική του πλευρά. Καὶ ἔτσι τὸν ἄνθρωπο τὸν ταύτισαν μὲ τὴν ὕλη. Νόμισαν πὼς κι' αὐτὸς κυβερνιέται μονάχα ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς φύσης.

Μὰ καὶ αὐτὴ ἡ ὑλικότητα τοῦ ἀνθρώπου δὲν μοιάζει μὲ τὴν ἁπλῆ φύση, γιατὶ εἶναι μιὰ ἐνιαία ὁλότητα. Μιὰ ὁλότητα ποὺ κλείνεται σὲ μιὰ ἄλλη ὁλότητα ποὺ ἐχτὸς ἀπὸ τὸ σῶμα κλείνει καὶ τὴν πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ ὁλότητα. Γιαὐτὸ ὁ ἄνθρωπος φτιάχνει κάτι διαφορετικὸ ἀπὸ μιὰ μηχανή. Μιὰ μηχανὴ εἶναι συναρμολόγημα ἀπὸ στοιχεῖα ποὺ πάντα κάποιος τὰ διευθύνει. Πάντα τὰ στοιχεῖα αὐτὰ μπορεῖ νὰ χωρισθοῦνε ἀπὸ μιὰ ἐξωτερικὴ δύναμη. Μὰ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀδύνατο ν' ἀναλυθεῖ. Τόσο στὸν ὀργανισμό του τὸ σωματικό, ὅσο καὶ στὸ ψυχικὸ εἶναι ἀδιαίρετη ὁλότητα. Δὲν εἶναι ἕνα παθητικὸ στοιχεῖο μὰ εἶναι κάτι ποὺ ἐνεργεῖ, εἶναι κάτι ποὺ ἔχει μιὰ αἰώνια δύναμη μέσα του. Μιὰ δύναμη ποὺ θέλει νὰ μορφώσει τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο καὶ παλαίει γιαυτό. Κι' ἀκόμα δουλεύοντας τὴ φύση δημιουργεῖ τὶς διάφορες μορφὲς στὸ πολιτιστικὸ πεδίο. Τὶς μορφὲς ἐκεῖνες ποὺ φτιάχνουνε τὸ ὑψηλὸ μεγαλεῖο μέσα στὸν ἀντικειμενικὸ κόσμο τοῦ πνεύματος. Μέσα σ' αὐτὲς τὶς μορφὲς ρίχνει ὅλο τὸ μεγαλεῖο ποὺ ἔχει μέσα του. Καὶ τὸν τρέφει ἡ χαρὰ τῆς δημιουργίας, τῆς δημιουργίας ἐκείνης ποὺ ἑνώνει τὸ πνεῦμα μὲ τὴ ψυχὴ καὶ μέσα του φανερώνεται τὸ ἄπειρο βάθος τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ἀπεραντοσύνη τῆς ἀλήθειας.

Τὴν ἀλήθεια ἐκείνη, ποὺ κυνηγάει πάντα ὁ ἄνθρωπος, μ' ὅλο ποὺ γιὰ μόνη χαρὰ καὶ εὐτυχία ἔχει μονάχα τὴν λαχτάρα γιὰ τὴν ἀλήθεια. Καὶ σ' αὐτὸ πάλι φανερώνεται ἡ ἀνωτερότητά του ἀπό τὴ φύση καὶ τὰ ἄλλα ὄντα τῆς πλάσης. Καὶ δὲν εἶναι μονάχα ἡ λαχτάρα τῆς δημιουργίας. Δὲν εἶναι μονάχα τὸ κυνῆγι τῆς ἀλήθειας ποὺ τοῦ δίνει τὴν ἀξιολογική του σημασία. Ὅλα ὅσα δημιουργεῖ ὁ ἴδιος. Ὅλα ὅσα ἔχουνε δημιουργηθεῖ καὶ φτιάχνουνε τὸ γύρο τοῦ κόσμου. Ὅλα αὐτὰ πασχίζει νά τὰ κατανοήσει, πασχίζει νὰ τὰ νοιώσει. Θέλει νὰ μπεῖ μέσα στὶς βαθύτερές τους πτυχὲς καὶ ν' ἀποκαλύψει τὸ πνεῦμα του καὶ. τὸ μυστήριο ποὺ τὰ ἑνώνει. Γιατὶ μέσα στὸ βαθύτερο νόημα ὅλου αὐτοῦ τοῦ κόσμου τῶν μορφῶν κρύβεται καὶ τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς του. Καὶ ὄχι μονάχα τῆς ζωῆς, μὰ καὶ τὸ μυστικὸ τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὸ νὰ νοιώσει ὁ ἄνθρωπος ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμο τοῦ πνεύματος, νοιώθει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ ὅπου πήγασε τὸ πνεῦμα

αὐτὸ τοῦ κόσμου τῶν μορφῶν, Ἔτσι δὰ γυρίζει ὁ ἄνθρωπος στὸν ἑαυτό του. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν μ' ὅλο ποὺ ἔχει ἕνα κομμάτι ὑλικό, δὲν εἶναι μηχανὴ καὶ οὔτε μπορεῖ νὰ νοηθεῖ μονάχα ἀπὸ τὴν ὕλη.

Τὸ νὰ θέλουμε νὰ βροῦμε τὴν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου μονάχα μέσα στὴν ὑλική του ὑπόσταση εἶναι ἕνα μεγάλο λάθος.

Λάθος ἀκόμη μεγάλο εἶναι τὸ νὰ θέλουμε νὰ βγάλουμε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν κοινωνία. Ἐκεῖνοι ποὺ θέλησαν νὰ ἐξηγήσουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν κοινωνία δὲν ἔνοιωσαν καθόλου τὸν ἄνθρωπο. Αὐτὸ πάσχισαν νὰ τὸ κάμουν οἱ κοινωνιολογικὲς θεωρίες τῆς ἐποχῆς μας. Ἔδωσαν μεγάλη σημασία στὴν κοινωνία. Αὐτὴ εἶναι γιαὐτοὺς ἡ μοναδικὴ πραγματικότητα. Ὅλα πῆγαν νὰ τὰ ἐξηγήσουν μὲ τὴν κοινωνία. Ἔτσι δὰ ὅμως πέφτουμε πάλι στὸ ἴδιο λάθος. Δὲ βλέπουμε τὸ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου. Δὲ βλέπουμε τὴν συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου ποὺ εἶναι ἡ ἀφετηρία. Πάλι ὁ ἄνθρωπος καταντάει νὰ εἶναι μιὰ ἀντανάκλαση τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι. Μὰ ὄχι. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἀληθινό.

Ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι οὔτε στὶς πρῶτες θεωρίες, οὔτε στὶς κοινωνικὲς θεωρίες. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔξω εἶναι φτιάχνουν μιὰ ἑνότητα. Μιὰ ἑνότητα ποὺ βγαίνει ἀπὸ μιὰ θέση καὶ μιὰ ἀντίθεση. Ἡ θέση εἶναι τὸ ἐγὼ καὶ ἡ ἀντίθεση τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι. Ἡ σύνθεση ποὺ βγαίνει ὕστερα ἀπὸ τὴν θέση καὶ ἀντίθεση αὐτὴ εἶναι ὁ ὁλόκληρος ἄνθρωπος.

Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΟΧΙ

Βάρβαροι σήμερα
φτάσαν στὰ σύνορα...
—Ἐ! σεῖς! Μεριᾶστε!
Γιὰ σᾶς ἐρχόμαστε.
— Δὲ σᾶς δεχόμαστε.
Δὲ θὰ περᾶστε.

— Εἴμαστε πλειότεροι
κι' εἶστε λιγώτεροι,
ποιὸς θὰ σᾶς σώσῃ;
—Ξεχνᾶτε; κι' ἄλλοτε
εἴμαστε κἀποτε
μόνο τριακόσιοι.

—Θὰ σᾶς ρημάξουμε
καὶ θὰ σᾶς σφάξουμε
μέσ' τὸν ἀγῶνα.
—Δὲ σᾶς φοβόμαστε,
γιατὶ κρατιώμαστε
ἀπ' τὸν Μαραθῶνα.

Δὲν τὸ ξετάζουμε...
Ἐμεῖς διατάζουμε.
Θὰ φύγετε; — ΟΧΙ
Γιὰ νὰ περάσετε,
θὰ δοκιμάσετε,
Τὶ ἀξίζει ἡ λόγχη.

—Ὁρμοῦν οἱ βάρβαροι,
φορτσάτοι οἱ ἄχαροι,
Ἐμπρός! Μεριᾶστε!
—Δὲ σᾶς φοβόμαστε
Δὲ σᾶς δεχόμαστε.
Δὲ θὰ περᾶστε.

ΗΛΙΑΣ ΚΑΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

(28 Ὀκτωβρίου 1940)

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

Τὰ γερά σου τὰ χέρια,
στό κορμί μου δεμένα
καὶ τὰ χείλια καμμένα
δῶ στοὺς κόρφους σφιγμένα
στὰ γερά σου τὰ χέρια
ἀναβλύζ' ἡ ψυχή σου
καὶ βογγᾶ σὰν τὸ κῦμα
ἡ ὁρμή σου.

Στὸ σκοτάδι ρουφιοῦνται
τὰ στενάγματα κεῖνα
σὰ μαδιοῦνται τὰ κρῖνα
στὸ μετάξινο στρῶμμα
στό σκοτάδι ρουφιοῦνται
κρύφια λόγια εἰπωμένα
σ' ἁλυσσίδ' ἀπὸ πόθους
πλεμμένα.

Ὦ ζωή μου γι' ἀπόψε
τὴν μεσάνυχτη ὥρα
στῆς ὁρμῆς σου τὴ μπόρα
ποὺ ξεχύνεται τώρα
ὦ ζωή μου γι'ἀπόψε
τὸ κορμί μου ν'ἀφήσω
στὰ γερά σου τὰ χέρια
νὰ σβύσω.

ΑΣΠΑΣΙΑ ΞΥΔΗ ΛΟΥΚΑΚΟΥ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

(ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ Θ, 10—11, 1160 α31—1161 β10)

Ὑπάρχουν τρία εἴδη πολιτείας (1) κι' ἄλλες τρεῖς παρεκβάσεις σὰν παραφθορές των. Οἱ πολιτεῖες αὐτὲς εἶναι ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἀριστοκρατία καὶ τρίτη ἐκείνη ποὺ ἔχει ὡς βάση τὰ τιμήματα καὶ ταιριάζει νὰ τὴ λέμε τιμοκρατία, ἀλλὰ οἱ περισσότεροι συνηθίζουν νὰ τὴ λένε ἁπλῶς πολιτεία.

Ἀπ' αὐτὲς ἀρίστη εἶναι ἡ βασιλεία καὶ χειρίστη ἡ τιμοκρατία. Καὶ παρέκβαση τῆς βασιλείας εἶναι ἡ τυραννία· γιατὶ ναὶ μὲν εἶναι καὶ οἱ δυὸ μοναρχίες, ἔχουν ὅμως πολὺ μεγάλη διαφορά· γιατὶ ὁ τύραννος κοιτάζει τὸ δικότου συμφέρον, ἐνῶ ὁ βασιλιὰς κοιτάζει τὸ συμφέρον τῶν ὑπηκόων του· γιατὶ δὲν εἶναι βασιλιὰς ὅποιος δὲν εἶναι αὐτάρκης, κι' ἀνώτερος σὲ ὅλα τ' ἀγαθά, ἐνῶ ὅποιος εἶναι βασιλιὰς δὲν ἔχει καμιὰ πρόσθετη ἀνάγκη καὶ ἑπομένως δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ κοιτάζη τὰ δικάτου συμφέροντα, παρὰ τὰ συμφέροντα τῶν ὑπηκόων του· καὶ πραγματικῶς ὅποιος δὲν εἶναι τέτοιος θὰ εἶναι κανένας κληρωτὸς (2) βασιλιάς. Ἡ τυραννία ὅμως εἶναι τὸ ἄκρο ἀντίθετο τῆς βασιλείας· γιατὶ ὁ τύραννος ἐπιδιώκει τὸ δικό του καλὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἀντίθεση αὐτὴ γίνεται φανερὸ ὅτι εἶναι ἡ χειρίστη πολιτεία· γιατὶ τὸ ἀντίθετο στὸ ἄριστο εἶναι χείριστο. Καὶ γίνεται μετάπτωση ἀπὸ τὴ βασιλεία στὴν τυραννία· δηλαδὴ ἡ τυραννία εἶναι ἡ ἐξαχρείωση τῆς μοναρχίας κι' ὁ μοχθηρὸς βασιλιὰς γίνεται τύραννος.

Ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατία γίνεται μετάπτωση στὴν ὀλιγαρχία, λόγῳ τῆς κακίας τῶν ἀρχόντων, ποὺ μοιράζουν τἀξιώματα καὶ τὶς τιμὲς τῆς πολιτείας ὄχι μὲ βάση τὴν ἀξία τοῦ καθενός, καὶ ὅλα ἢ τὰ περισσότερα ἀγαθὰ τὰ δίδουν στοὺς ἑαυτούς των καὶ τὶς ἐξουσίες πάντοτε στοὺς ἴδιους καὶ ἐνδιαφέρονται παραπολὺ γιὰ νὰ πλουτήσουν· κυβερνοῦν λοιπὸν ὀλίγοι ἄνθρωποι καὶ μοχθηροὶ ἀντὶ τῶν ἀρίστων.

Ἀπὸ τὴν τιμοκρατίαν γίνεται μετάπτωση στὴ δημοκρατία, γιατὶ αὐτὲς συνορεύουν· δηλαδὴ καὶ ἡ τιμοκρατία εἶναι πολίτευμα τοῦ λαοῦ καὶ ὅλοι ὅσοι ἀνήκουν στὸ ἴδιο τίμημα εἶναι ἴσοι. Καὶ εἶναι ἡ λιγώτερο μοχθηρὴ πολιτεία ἡ δημοκρατία, γιατὶ λίγο ξεχωρίζει ἀπὸ τὴν τιμοκρατία. Μεταβάλλονται λοιπὸν τὰ πολιτεύματα κυρίως μ' αὐτὸν τὸν τρόπο· καὶ πραγματικῶς ἡ μεταβολὴ καὶ ἡ μετάβαση ἀπὸ τὸ ἕνα στ' ἄλλο εἶναι ἐλάχιστη καὶ εὐκολώτατη.

Ὁμοιώματα καὶ σὰν παραδείγματα τῶν πολιτειῶν μπορεῖ νὰ βρῆ κανεὶς στὶς οἰκογένειες· δηλαδὴ ἡ κοινωνικὴ σχέση τοῦ πατέρα πρὸς τὰ παιδιά του ἔχει τὸν τύπο τῆς βασιλείας· γιατὶ ὁ πατέρας γιὰ τὰ παιδιά του φροντίζει. Ἀπ' αὐτὸ κι' ὁ Ὅμηρος τὸ Δία τὸν ὀνομάζει π α τ έ ρ α· δηλαδὴ βασιλεία θὰ εἰπῆ πατρικὴ ἐξουσία. Στοὺς Πέρσες ὅμως ἡ πατρικὴ ἐξουσία εἶναι τυραννική, γιατὶ τὰ παιδιά τους τὰ μεταχειρίζονται σὰ δούλους(3). Τυραννικὴ εἶν' ἐπίσης καὶ ἡ κοινωνικὴ σχέση τοῦ ἀφέντη καὶ τοῦ δούλου του, γιατὶ σ' αὐτὴν τοῦ ἀφέντη τὸ συμφέρον ἐπιδιώκεται. Αὐτὴ τέλος πάντων φαίνεται ὀρθή, ἐνῶ ἡ πατρικὴ ἐξουσία ὅπως εἶναι στοὺς Πέρσες δὲν εἶναι ὀρθή· γιατὶ τῶν διαφορετικῶν ἀνθρώπων οἱ ἐξουσίες εἶναι διαφορετικές.

Ἡ κοινωνικὴ σχέση μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς εἶναι φανερὸ πὼς εἶναι ἀριστοκρατική· γιατὶ λόγῳ τῆς ἀξίας του ὁ ἄντρας κατέχει τὴν ἐξουσία καὶ μάλιστα σ' ἐκεῖνα τὰ ἔργα ποὺ ἁρμόζουν στὸν ἄνδρα, ἐνῶ ὅσα ἁρμόζουν στὴ γυναῖκα τὰ παραχωρεῖ σὲ κείνη. Ἂν ὅμως ὁ ἄντρας τὰ ἐξουσιάζη ὅλα, τότε μεταβάλλει τὴν κοινωνική του σχέση σὲ ὀλιγαρχία· γιατὶ τὸ κάνει αὐτὸ παρὰ τὴν ἀξία του κι' ὄχι γιατὶ σὲ ὅλα εἶναι ἀνώτερος· κάποτε μάλιστα διευθύνουν οἱ γυναῖκες ὅταν εἶναι μοναχοκληρονόμες· δὲν μοιράζονται δηλαδὴ οἱ ἐξουσίες ἀναλόγως τῆς ἀξίας, παρὰ ἀνάλογα μὲ τὸν πλοῦτο καὶ τὴ δύναμη, ὅπως στὶς ὀλιγαρχίες.

Μὲ τὴν τιμοκρατία ὁμοιάζει ἡ κοινωνικὴ σχέση τῶν ἀδελφῶν, γιατὶ εἶναι ἴσοι, ἐκτὸς κι' ἂν διαφέρουν στὴν ἡλικίαν. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἂν διαφέρουν πολὺ στὴν ἡλικία, δὲν ὑπάρχει πλέον μεταξύ των ἀδελφικὴ φιλία.

Ἡ δημοκρατία ὑπάρχει κυρίως στὶς οἰκογένειες, ποὺ δὲν ἔχουν ἀφέντη, (γιατὶ ἐκεῖ ὅλοι εἶναι ἴσοι) καὶ σὲ κεῖνες ποὺ

(1) Περὶ πολιτευμάτων ὁ Ἀριστοτέλης πραγματεύεται καὶ στὰ Πολιτικὰ ἀπὸ τὸ Γ' βιβλίο κι' ὕστερα καὶ στὰ Ἠθ. Εὐδήμεια Ζ, 9—10.

2) Ἐννοεῖ τὸ βασιλέα ποὺ ὑπῆρχε στὴν Ἀθήνα ἐπὶ δημοκρατίας, δηλ. ἕνας ἀπὸ τοὺς ἐννέα ἄρχοντες, ποὺ ἔβγαιναν μὲ κλῆρο.

3) Ὁ Ἀριστοτέλης δὲν ἔχει ὑπόψη του τὴ Ρωμαϊκὴ κοινωνία, ὅπου ἡ patria potestas (πατρικὴ ἐξουσία) ἦταν τυραννική, ὅπως καὶ στὴν Περσία.

ὁ ἀρχηγός τους εἶναι ἀδύνατος κι' ὁ καθένας κάνει ὅ,τι θέλει.

Σὲ κάθε εἶδος πολιτείας εἶναι φανερὸ πὼς ὑπάρχει τόση φιλία ὅση καὶ δικαιοσύνη. Μεταξὺ τοῦ βασιλιᾶ καὶ τῶν ὑπηκόων του ὑπάρχει φιλία μὲ ὑπεροχὴ εὐεργεσίας· γιατὶ ὁ βασιλιὰς εὐεργετεῖ τοὺς ὑπηκόους του, ἂν πραγματικῶς εἶναι καλός, καὶ φροντίζει γι' αὐτοὺς γιὰ νὰ εὐτυχοῦν, ὅπως ἀκριβῶς ὁ βοσκὸς φροντίζει γιὰ τὰ πρόβατά του· γι' αὐτὸ κι' ὁ Ὅμηρος τὸν Ἀγαμέμνονα τὸν εἶπε π ο ι μ έ ν α λ α ῶ ν.

Τέτοια εἶναι καὶ πατρική, διαφέρει μόνο στὸ μέγεθος τῶν εὐεργεσιῶν· γιατὶ αὐτὸς εἶναι ὁ αἴτιος γιὰ τὴν ὕπαρξη τοῦ παιδιοῦ, πρᾶμα ποὺ θεωρεῖτο τὸ σπουδαιότερο, καθὼς καὶ γιὰ τὴν τροφὴ καὶ τὴ μόρφωσή του. Καὶ στοὺς προγόνους ἐπίσης ἀπονέμονται τὰ ἴδια· γιατὶ ἐκ φύσεως εἶναι προωρισμένος ὁ πατέρας νὰ ἐξουσιάζη τοὺς γιούς του κι' ὁ πρόγονος τοὺς ἀπογόνους του κι' ὁ βασιλιὰς τοὺς ὑπηκόους του. Καὶ εἶναι μὲ ὑπεροχὴν οἱ φιλίες αὐτές· γι' αὐτὸ καὶ τιμῶνται οἱ γονεῖς καὶ τὸ δίκαιο ἑπομένως μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ὄχι μὲ τὴν ἰσότητα ἀλλὰ μὲ τὴν ἀξία· γιατὶ ἔτσι εἶναι καὶ ἡ φιλία. Καὶ τοῦ ἄντρα πρὸς τὴ γυναῖκα ὑπάρχει ἡ ἴδια φιλία ποὺ ὑπάρχει καὶ στὴν ἀριστοκρατία· δηλαδὴ ἀνάλογα μὲ τὴν ἀρετή, ἀπονέμονται στὸν καλύτερο περισσότερ' ἀγαθὰ καὶ στὸν καθένα ὅ,τι τοῦ ἁρμόζει· ἔτσι λοιπὸν εἶναι καὶ τὸ δίκαιο.

Ἐξάλλου ἡ ἀδελφικὴ φιλία μοιάζει μὲ τὴ συντροφική, γιατὶ τ' ἀδέλφια εἶναι ἴσα καὶ συνομήλικα καὶ οἱ τέτοιοι εἶναι συνήθως ὅμοιοι καὶ στὴ μόρφωση καὶ στὸ χαραχτῆρα. Καὶ μ' αὐτὴν μοιάζει καὶ ἡ φιλία ποὺ ὑπάρχει στὴν τιμοκρατία· γιατὶ οἱ πολῖτες θέλουν νὰ εἶναι ἴσοι καὶ σπουδαῖοι. ἑπομένως ἡ ἐξουσία καταμερίζεται καὶ μάλιστα ἐξίσου· ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ἡ φιλία.

Στὶς παρεκβάσεις ὅμως, ὅπως καὶ ἡ δικαιοσύνη λίγο ἐφαρμόζεται, ἔτσι καὶ ἡ φιλία, καὶ στὴ χειρίστη παρέκβαση δὲν ἐφαρμόζεται καθόλου· στὴν τυραννία δηλαδὴ δὲν ὑπάρχει φιλία καμμιὰ ἢ πολὺ μικρή· γιατὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει τίποτε κοινὸν μεταξὺ τοῦ ἄρχοντα καὶ τοῦ ἀρχομένου, δὲν ὑπάρχει οὔτε φιλία (γιατὶ δὲν ὑπάρχει οὔτε δικαιοσύνη). καθὼς λόγου χάρη μεταξὺ τοῦ τεχνίτου καὶ τοῦ ἐργαλείου του καὶ μεταξὺ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ μεταξὺ ἀφέντη καὶ δούλου· γιατὶ ναὶ μὲν ὠφελοῦνται ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ τὰ ἔχουν καὶ τὰ χρησιμοποιοῦν, ἀλλ' ὅμως δὲν ὑπάρχει πρὸς τ' ἄψυχα φιλία οὔτε δικαιοσύνη, ἀλλ' ἀκόμη οὔτε πρὸς τὸ ἄλογο ἢ τὸ βῶδι κι' ἀκόμα οὔτε πρὸς τὸ δοῦλο, καθόσο εἶναι δοῦλος· δὲν ὑπάρχει δηλαδὴ τίποτε κοινὸν μεταξύ των, γιατὶ ὁ δοῦλος εἶναι ἔμψυχο ὄργανο καὶ τὸ ὄργανο ἄψυχος δοῦλος. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ναὶ μὲν δὲν ὑπάρχει φιλία πρὸς αὐτὸν καθόσο εἶναι δοῦλος, ὑπάρχει ὅμως καθόσο εἶναι ἄνθρωπος(4)· γιατὶ θεωρεῖται ὅτι ὑπάρχει κάποιο δίκαιο σὲ κάθε ἄνθρωπο πρὸς κάθε ἄλλον ἄνθρωπο ποὺ μπορεῖ νὰ λάβη μέρος σὲ νόμο καὶ σὲ συνθήκη, καὶ ἑπομένως ὑπάρχει καὶ φιλία καθόσο εἶναι ἄνθρωπος. Ἑπομένως καὶ στὰ τυραννικὰ πολιτεύματα λίγο ἀναπτύσσωνται οἱ φιλίες καὶ τὸ δίκαιο, ἐνῶ στὶς δημοκρατίες ἀναπτύσσονται σὲ μέγιστο βαθμό· γιατὶ ὑπάρχουν πολλὰ τὰ κοινὰ μεταξύ των, ἐπειδὴ εἶναι ἴσοι.

Μετάφρ. ΒΑΣ. ΔΕΔΟΥΣΗ

4) Ὅσο κι ἂν τονίζει ὁ Ἀριστοτέλης τὶς φυσικὲς διαφορὲς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀνέχεται τὴ δουλεία, ὅμως τὴ θέλει ὄχι ὅπως στὴ Ρώμη ἢ στὴν Περσία, ἀλλὰ ἠπιώτερη καὶ μέσα σὲ μιὰ κοινωνία ἀνθρωπιστική, ὅπου ὁ καθένας ν' ἀγαπᾶ κάθε ἄλλον ἄνθρωπο εἴτε ἐλεύθερο εἴτε δοῦλο.

Β. Δ.

ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΚΡΙΝΟΥΝ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥΣ

Σκοτῶστε τους! Ἡ ἱστορία δὲν πρόκειται νὰ σᾶς ζητήσῃ τὸν λόγο.
Kleist

Ὄχι οἶκτος! Δὲν πρέπει ν' ἀφίνουμε στοὺς ἡττημένους παρὰ μόνο τὰ δυό τους μάτια γιὰ νὰ κλαῖν.
Clausewitz

Τ' ἀποσπάσματα τοῦτα διαλεγμένα ἀπ' τὰ ἔργα τοῦ Γκαῖτε τοῦ Σοπενχάουερ, τοῦ Νίτσε καὶ τοῦ Χάϊνε δὲν θέλουμε νὰ θεωρηθοῦν σὰν μιὰ ἐξεζητημένη ἔκφραση μίσους καὶ περιφρόνησης πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς Εὐρώπης, τοὺς Γερμανούς.

Εἶναι γραμμένα ἀπὸ ἀγνοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους, σ' ἐποχὴ ποὺ εἶταν πολὺ μακρυὰ ἀκόμη ἡ κακοποιὸς ἐπίδραση τῶν ἐλαττωμάτων ἑνὸς ἔθνους. Εἶναι ὅμως γιὰ τοῦτο τόσο χαρακτηριστικά, τόσο ἀμερόληπτα καὶ τόσο εἰλικρινῆ ὥστε νἄχουν τὴ θέση τους μέσα σ' ἕνα περιοδικό, ποὺ θέλει νὰ σταθῆ σὲ ἕνα ἐπίπεδο πνευματικῆς περιωπῆς κι' ὅταν ἀκόμα πρόκειται νὰ μιλήσῃ γιὰ ἕνα ἔθνος ἔνοχο μιᾶς τόσο τρομερῆς συμφορᾶς.

Κ. Δ.

ΓΚΑΙΤΕ

Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι στὴν κεντρικὴ Γερμανία μὲ κόπο ἀναγκαστήκαμε νὰ δεχτοῦμε μιὰ μικρὴ προμήθεια γνώσεων. Ὁ λαὸς κυρίως μᾶς παρουσιάζει ἐλάχιστη κουλτούρα· αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ταλέντο κι' ἀτομικὴν ἀξία εἶναι σκορπισμένοι σ' ὅλη τὴ γερμανικὴ γῆ . . . . . .
. . . . . .
Δὲν χρονολογούμαστε παρὰ μόλις ἀπὸ χτές. Εἶναι βέβαια ἀναμφίβολο ὅτι ἀρκετὰ ἐξελιχτήκαμε ἐδῶ καὶ μισὸν αἰῶνα: Θὰ χρειαστοῦν ὅμως νὰ περάσουν σχεδὸν δυὸ ἑκατοντάδες χρόνια ἀκόμα, πρὶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ διανοητική μας πρόοδος εἰσδύσουν καὶ γενικευτοῦν ἀρκετὰ στοὺς συμπατριῶτες μας, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ δώσουν στὴν ὁμορφιὰ μιὰν ἀξία ὅμοια μ' αὐτὴ ποὺ ἔδωσαν οἱ Ἕλληνες, γιὰ νὰ γεμίσῃ τὴν ψυχή τους μ' ἐνθουσιασμὸν ἕνα ὡραῖο τραγούδι, γιὰ νὰ μπορέσῃ στὸ τέλος νὰ πεῖ κανένας γι' αὐτούς: «Τὸν καιρὸ ποὺ ἦ τ α ν βάρβαροι».

(Συνομιλίες μὲ τὸν Ἔκκερμαν)

Θὰ καταντήσῃ πολὺ δύσκολο νὰ μπορέσῃ ὁ γερμανικὸς λαὸς νὰ φτάσῃ σ' ἕνα εἶδος ὑγιοῦς κρίσης, ὅπως αὐτὴ τὴ συναντοῦμε περίπου στὴν Ἰταλία καὶ στὴ Γαλλία.

(Συνομ. μὲ τὸν Ἔκκερμαν)

Ὁ Σαίξπηρ μᾶς παρουσιάζει «χρυσόμηλα» μέσα σὲ ἀργυρὰ κύπελλα· μελετῶντας τὰ ἔργα του, ξέρουμε καλὰ νὰ τοῦ πέρνουμε τ' ἀργυρά του κύπελλα, ἀλλὰ δὲν ξέρουμε νὰ βάζουμε μέσα σ' αὐτὰ παρὰ μόνο «γεώμηλα», σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο βρίσκεται ἡ δυστυχία μας.

(Συνομ. μὲ τὸν Ἔκκερμαν)

Κάθε τι στὸν τόπο μας συμβάλλει στὴν πειθάρχηση τῶν ἀγαπημένων μας παιδιῶν ἀπ' τὴ μικρή τους ἀκόμα ἡλικία καὶ στὴν ἀφαίρεση κάθε φυσικοῦ, κάθε πηγαιότητας· ἔτσι στὸ τέλος δὲ μένει τίποτε ἄλλο παρὰ μόνο ὁ Φιλισταῖος.

(Συνομ. μὲ τὸν Ἔκκερμαν)

Οἱ Γερμανοὶ δὲ μποροῦν νὰ γιατρευτοῦν ἀπ' τὰ Φιλισταϊϊκα γοῦστα τους.

(Συνομ. μὲ τὸν Ἔκκερμαν)

Ἡ Γερμανικὴ λογοτεχνία ἦταν ἀκόμα μιὰ Tabula rasa πάνωστὴν ὁποία ἔλπιζε κανένας νὰ χαράξῃ πολλὰ ἀριστουργήματα. Ἀλλὰ τώρα εἶναι τόσο γεμάτη ἀπὸ γραψίματα, τόσο λερωμένη καὶ μουντζουρωμένη ὥστε, δὲν ὑπάρχει πιὰ διάθεση νὰ τὴν κοιτάξῃ κανένας, καὶ ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος δὲν ξέρει πιὰ ποὺ νὰ βρῇ θέση γιὰ νὰ γράψῃ αὐτὸ ποὺ θέλει.

(Συνομ. μὲ τὸν Ἔκκερμαν)

Ἐμεῖς οἱ Γερμανοὶ ὅταν δὲ βλέπουμε πέρα ἀπ' τὸν στενὸ κύκλο τοῦ περιβάλλοντός μας, πέφτουμε πολὺ εὐκολώτερα σ' αὐτὴ τὴ δασκαλίστικη δοκισισοφία. Γι' αὐτὸ μ' ἀρέσει νὰ ἐκτιμῶ τὰ ξένα ἔθνη καὶ συμβουλεύω στὸν καθένα νὰ κάνῃ τὸ ἴδιο γιὰ τὸν ἑαυτό του.

(Συνομ. μὲ τὸν Ἔκκερμαν)

Τί πρέπει νὰ σκεφτοῦν οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Ἄγγλοι γιὰ τὸ λεκτικὸ τῶν φιλοσόφων μας, ἀφοῦ ἐμεῖς οἱ γερμανοὶ δὲν τὸ καταλαβαίνουμε;

(Συνομ. μὲ τὸν Ἔκκερμαν)

Πολλὲς φορὲς ἔννοιωσα ἕνα πόνο βαθὺ σκεφτόμενος τὸ γερμανικὸ ἔθνος ποὺ ἐνῶ εἶναι ἄξιο τιμῆς ὅταν πέρνουμε τὰ ἄτομά του ἕνα ἕνα, εἶναι τόσο ἄθλιο στὸ σύνολό του.

Ἡ σύγκριση τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς προκαλεῖ ὀδυνηρὰ

αἰσθήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα προσπάθησα νὰ ξεφύγω μὲ κάθε δυνατὸ τρόπο.

(Συνομ. μὲ τὸν Ἔκκερμαν)

ΣΟΠΕΝΧΑΟΥΕΡ

Κατηγόρησαν τοὺς Γερμανοὺς πὼς μιμοῦνται πότε τοὺς Γάλλους καὶ πότε τοὺς Ἄγγλους. Ἀλλὰ αὐτὸ εἶν' ἀκριβῶς τὸ καλύτερο ποὺ μποροῦν νὰ κάνουν· γιατὶ ἂν περιοριστοῦν στὶς δικές τους δυνατότητες, δὲν ἔχουν νὰ σᾶς προσφέρουν τίποτε τὸ λογικό.

(Σκέψεις τοῦ Σοπενχάουερ)

Ὁ ἀληθινὸς ἐθνικὸς χαρακτῆρας τῶν Γερμανῶν εἶναι ἡ βραδύνοια: αὐτὴ τὴ βλέπουμε νὰ ἐκδηλώνεται στὸν τρόπο τῆς ζωῆς των καὶ τῆς ἐνεργείας των, στὴ γλῶσσα των, στοὺς μύθους των, στοὺς λόγους των, στὰ γραφτά τους, στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο κατανοοῦν καὶ σκέφτουνται, ἀλλὰ πρὸ παντὸς στὸ στύλ τους. Τὸ νιώθη κανένας στὴν εὐχαρίστηση ποὺ βρίσκουν στὸ νὰ συνθέτουν μακρυὲς περιόδους, βαρειές, συγκεχυμένες.

Πασχίζουν νὰ βρίσκουν πάντα τὶς πιὸ ἀσαφεῖς καὶ τὶς πιὸ ἀκατάλληλες ἐκφράσεις, σὲ σημεῖο ποὺ ὅλα νὰ φαίνωνται σὰν νὰ εἶναι μέσα σ' ὁμίχλη: νομίζει κανένας πὼς σκοπός τους εἶναι νὰ ἐξοικονομοῦν σὲ κάθε φράση μιὰ θύρα ἐξόδου, ὕστερα νὰ δίνουν τὴν ἐντύπωση πὼς λὲν περισσότερα ἀπὸ κεῖνα ποὺ δὲ σκέφτηκαν· στὸ τέλος, εἶναι ἠλίθιοι κι' ἀνιαροὶ σὰν τὶς σκούφιες ποὺ φοροῦμε τὴ νύχτα. Κι' αὐτὸς ἀκριβῶς εἶναι ὁ λόγος ποὺ κάνῃ τὸν τρόπο τοῦ γραψίματός των μισητὸν στοὺς ξένους, ποὺ δὲν ἀγαποῦν νὰ ψαχουλεύουν μέσ' τὸ σκοτάδι· τὸ ἐναντίο αὐτὸ σὲ μᾶς εἶναι μιὰ κλίση ἐθνική.

(Parerga et Paralipomena)

Προβλέποντας τὸν θάνατό μου, σᾶς κάνω τοῦτη τὴν ἐξομολόγηση: ὅτι περιφρονῶ τὸ γερμανικὸν ἔθνος ἐξ αἰτίας τῆς ἀνοησίας του ποὺ δὲν ἔχει ὅρια κι' ὅτι κοκκινίζω ἀπὸ ντροπὴ γιατὶ ἀνήκω σ' αὐτό.

(Memorabilien)

Κ. Δ!

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Πάσχισε νὰ δώσεις μιὰ μορφὴ στὴ συνείδηση σου—Ἡ μορφοποίηση τῆς συνείδησης εἶναι τὸ μοναδικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς προσωπικότητας.

Ἡ ἀγωγὴ ἔχει γιὰ σκοπό τοῦτο: νὰ δώσει μιὰ μορφὴ στὴν ἄπλαστη συνείδηση τοῦ νεαροῦ ἀνθρώπου.

Ἡ μορφὴ τῆς συνείδησής μας γιὰ βασικὸ θεμέλιο πρέπει νὰ ἔχει τὴν ὀντότητά μας.

Κάθε ἐποχὴ ἔχει μιὰ ξεχωριστὴ μορφή. Γιὰ τὴν ἐποχὴ μας θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ πεῖ πὼς κλείνει μέσα της τὴν ἀγωνία καὶ τὴν ἀναζήτηση μέσα σ' ἕνα χάος ἰδεολογικῶν, πολιτικῶν, καλλιτεχνικῶν καὶ ἠθικῶν ρευμάτων.

Ἡ δράση εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς σκέψης. Γιατὶ δράση χωρὶς στὸ βάθος νὰ ἔχει σκέψη εἶναι χωρὶς περιεχόμενα, χωρὶς οὐσία καὶ καταντάει ἀνίκανη γιὰ νὰ ἔδηγήσει σὲ ὡραίους δρόμους τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἔθνη.

Ἡ ὁμορφιὰ καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι τὰ οὐσιοδέστερα στοιχεῖα τῆς ἀρχαιότητος ἔτσι δὲ μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς κλείνει μέσα τῆς ἀνθρώπινες ἀξίες χωρὶς ὅμως νὰ παύσουν νὰ εἶναι πρῶτα—πρῶτα ἑλληνικὲς ἀξίες.

Σὰν προσέξει κανεὶς τὸν ἀνδρικὸ καὶ γυναικεῖο χαρακτῆρα, θὰ βρεῖ τούτη δὰ τὴ διαφορά! Στὸν ἄνδρα ὑπερέχει ἡ δύναμη καὶ ἡ εἰλικρίνεια, ἐνῶ στὴν γυναῖκα ἡ ἀνειλικρίνεια, ἡ προσποίηση. Καὶ τοῦτο γιατὶ ἡ γυναῖκα εἶναι πιὸ ἀδύνατη καὶ ὀργανικὰ καὶ ψυχικά.

Ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τῆς γυναῖκας εἶναι ἡ σκέψη. Καὶ τοῦτο συμβαίνει γιατὶ ἡ φύση τὴν ἔχει πλάσει γιὰ τὸ γέλοιο καὶ τὴ χαρά!

Ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐξάρτηση μιᾶς ἐκλογῆς, γιατὶ κάθε ἐκλογὴ μέσα στὴ ζωὴ εἶναι συνυφασμένη μὲ τὸ μελλούμενο. Καὶ ἡ ποιότητα τοῦ μελλούμενου εἶναι ἐκείνη ποὺ θὰ δώσει τὴ χαρὰ καὶ τὸν πόνο.

Ἡ σιωπὴ εἶναι ἡ μητέρα τοῦ στοχασμοῦ καὶ τό φανέρωμα τοῦ Θεϊκοῦ στὸ ἀνθρώπινο.

Ν. ΑΛΗΘΙΝΟΣ

ΑΤΤΑΛΕΑ ΠΡΙΝΤΣΕΨ

Τοῦ ΒΣΙΕΒΟΛΟΔ ΓΚΑΡΣΤΣΙΝ

Στὴ μέση ἑνὸς βοτανικοῦ κήπου μιᾶς μεγάλης πολιτείας ὀρθωνόταν μιὰ σέρρα κολοσσιαία, ποὺ ξεχώριζε μὲ τὴν κομψότητα καὶ τὴν ὁμορφιά της. Τὸ ὅλο χτίριο ἀποκουμποῦσε σὲ κομψὲς ἀψιδωτὲς κολῶνες, κι ἀπάνω σ' αὐτὲς στηριζόνταν ἀλαφριὰ τόξα στολισμένα μὲ σκέδια συνεπλεγμένα τὸ 'να μὲ τ' ἄλλο μὲ ἀμέτρητα συρματοπλέγματα, ποὺ 'χαν μορφὴ καλλιτεχνικοῦ ἀραχνοΰφαντου, καὶ μέσα σ' αὐτὸ εἶχαν ἐγκολαφθεῖ τὰ τζάμια.

Ξεχωριστὰ ὅμορφη ἔδειχνε ἡ σέρρα κοντὰ τῷ ἡλιοβασίλεμα, τότες ποὺ ὁ ἥλιος τὴ χρύσενε μὲ τὸ ἐρυθρὸ χρῶμα, λούζοντας καὶ παρουσιάζοντας ἕνα παιχνίδι ἀπὸ φῶτα μὲ κόκκινες καὶ σπιθᾶτες ἀντηλιές, πού, παίζοντας μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, ἁπλωνόνταν ἀπάνω στὰ τζάμια, ὡσὰν νὰ 'ταν παμμέγαλα πετράδια λαφρολουστραρισμένα.

Μ' ὅλο ποὺ τὰ τζάμια ἦταν πολὺ χοντρά, τὰ φυτὰ τὰ αὐτοῦ μέσα κλεισμένα φαινόνταν ὁλοκάθαρα. Ὁ χῶρος, ἂν κ' εἶταν φαρδύς, δὲν ἔφτανε γιὰ νὰ χωρέσει τὰ κακόμοιρα σκλαβάκια, καὶ πάντα μέσα τους πιὸ δαγκανερὸς γενόταν ὁ σκληρὸς ἀγώνας γιὰ τὴ ζωή· οἱ ρίζες, καθὼς ἐμπερδευόνταν ἡ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, ἐκλέβαν ἡ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ θροφὴ ποὺ χρειαζόταν γιὰ τήν πρόκοψή τους. Τὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων, ἀφοῦ πήγαιναν καὶ περιπλεκόνταν μὲ τὰ τόσο μεγάλα φύλλα τῶν φοινίκων, τὰ καμπουριάζαν καὶ τὰ τσακίζαν, καμπουριάζοντας καὶ τσακίζοντας μὲ τὴ σειρὰ τὸν ἑαυτό τους, σὲ καιρὸ ποὺ ἀκουμποῦσαν στὰ συρματοπλέγματα. Μάταια οἱ κηπουροὶ ζητοῦσαν νὰ φέρουν γιατρειά, ψιλαίνοντας τὰ κλαδιὰ καὶ δένοντας τὰ φύλλα μὲ μπρούντζινα τέλια, γιὰ νὰ μποδίζουν τὸ παραπανίσιο μεγάλωμα. Τὰ φυτὰ εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ μεγάλο χῶρο, ἀπὸ τὸν τόπο τοῦ γεννήσιου τους, ἀπὸ λεφτεριά. Μάταια πάσχιζαν νὰ διοῦν ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ τζαμένια κάμαρα ἕνα κομμάτι τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ λαγαροῦ καὶ καθάριου οὐρανοῦ τῶν ζεστῶν τοῦ γεννησιμιοῦ των χωρῶν, τῆς πατρίδος των, ποὺ θιμῶντας την ἐκλαίγαν μ' ὅλο τους τὸ δίκιο.

Κάποτες τὸ χειμῶνα, τὰ τζάμια σκεπαζόνταν ἀπὸ πηχτὸ στρῶμα πάγου, ποὺ μέσα στὴ σέρρα ἔφερνε σκοτεινιὰ ποὺ δὲ λέγεται, τὸ χιόνι σκέπαζε τὴ σκεπή της, ὁ ἄνεμος οὔρλιαζε δυνατά, κάνοντας νὰ τρέμουν ὅλα τὰ συρματοπλέγματα. Τὰ φυτὰ ἀπὸ μέσα ἄκουγαν ἥσυχα τὸ δαιμόνισμα τῶν στοιχείων τῆς φύσης, θυμῶντας τὸ ζεστὸ καὶ ὑγιεινὸ ἄνεμο ἄλλων χωρῶν, τῆς χώρας τοῦ γεννήσιου τους.

Καὶ μέσα τους ἐκέντριζε ἡ ἀποθυμιὰ νὰ διοῦν τοὺς δικούς των πράσινους δεντρότοπους νὰ κυματίζοσν ἀπὸ τὸ ζωογόνο φύσημα τοῦ ἀνέμου. Τοεναντίο ὅλα μέσα στὴ σέρρα στέκαν ἀκούνητα.

Μόνο κάποτε ἡ χειμωνιάτικη μπόρα χούμιζε πέφτοντας ἀπάνω στὰ τζάμια κάμνοντάς τα κομμάτια καὶ μόνο τότε ἕνα ἀψύ, κρύο ρέμα ἀπ' ἀγέρα μουσκεμένο μὲ νερόχιονο, τοποθετιόταν κάτω ἀπὸ τὸ θόλο, κάνοντας νὰ ζουριάζουν καὶ νὰ μαραίνονται ὅλα τὰ φύλλα, χτυπημένα. Μὰ τὰ τζάμια πολὺ γλίγωρα μπαίναν στὸν τόπο. Τὸ βοτανικὸ κῆπο τόνε διεύθυνε ἕνας διευθυντὴς ἐξαίρετος καί σπουδαγμένος, ποὺ φρόντιζε πολὺ γιὰ τὴν τάξη τοῦ κήπου, ἂν καὶ περνοῦσε τὸν περισσότερο καιρὸ κλεισμένος σ' ἕνα ξεχωρισμὸ σπιτάκι τζαμένιο, δουλεύοντας γιὰ μικροσκοπικὲς ἔρευνες.

Ἀνάμεσα στ' ἄλλα φυτὰ ὀρθωνόταν μεγαλόπρεπος ἕνας καμαρωμένος φοίνικας. Ὁ διευθυντὴς τὸν ὠνόμαζε μὲ λατινικὸν ὅρο «Ἀττάλεα» ἂν καὶ δὲν εἶταν τοῦτο τὸ ὄνομά του, μὲ τὸ ν' ἀγνοοῦσε τὸ ἀληθινό, ποὺ τοῦτο, ἀντίθετα ἀπὸ τὴ συνήθεια, δὲν εἶταν τυπωμένο ἀπάνω στὸ ἄσπρο πλακάκι, τὸ στεριωμένο πάνω στὸν κορμό. Μιὰ φορὰ πῆγε νὰ ἐπισκεφτεῖ τὸ βοτανικὸ κῆπο ἕνας κάποιος ποὺ προερχόταν ἀπὸ τὰ ζεστὰ μέρη, ἀπὸ ὅπου εἶχαν φέρει τὸ φοίνικα· ἅμα τὸν εἶδε χαμογέλασε ἀλαφρά, γιατὶ τοῦ θύμιζε τὴ μακρυνὴ πατρίδα. «Μά, εἶπε τοῦτος μὲ ἀπορία, γνωρίζω καλὰ τοῦτο τὸ δέντρο» καὶ λέγοντας ἔτσι τὸ ὠνόμασε μέ τὸ καθαυτὸ ὄνομά του τῆς πατρίδος.

«Συγγνώμη» τοῦ φώναξε ἀπὸ τὸ σπιτάκι του ὁ διευθυντής, ποὺ ο' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ἔκοβε μὲ τὸ μαχαιράκι ἕνα μικρὸ τσουνί, «γελιέστε στὰ γερά. Τὸ δέντρο ποὺ λέτε δὲν ὑπάρχει καθόλου. Τοῦτο εἶναι τὸ Ἀττάλεα Πρίντσεψ, ποὺ πατρίδα του εἶναι ἡ Βραζιλία». Σύμφωνος ἀποκρίθηκε ὁ βραζιλιάνος, μὰ καμιὰ ἀνάγκη δὲν εἶναι νὰ παραδιοῦμε, πὼς τοῦτο ἔχει τὸ πατρίστικο ὄνομα, γιὰ τὸ μόνο λόγο πὼς οἱ βοτανικοὶ τ' ὀνομάζουν Ἀττάλεα»!

«Τὸ ἀλήθινὸ ὄνομα εἶν' ἐκεῖνο ποὺ χαρίζει ἡ ἐπιστήμη» εἶπε ξερὰ ὁ βοτανικός, ξανακλείνοντας τὴν πόρτα τοῦ καμαρινιοῦ του, γιὰ νὰ μποδίσει νὰ τοῦ ξαναμιλήσουν χοντροκέφαλα.

Ὁ βραζιλιᾶνος στάθηκε πολὺν καιρὸν ἀκόμα θαμάζοντας τὸ δέντρο, ἐνῶ τὸ πρόσωπό του σκεπαζόταν ἀλαφρὰ ἀπὸ μιὰ κρυφὴ πίκρα. Θυμόταν τὸν ἥλιο καὶ τὸν οὐρανὸ τῆς πατρίδας του, τὰ φαντα-

χτερὰ δάση πλούσια ἀπὸ ζωολόγι καὶ πουλιολόγι, τὶς ἔρημες, τὶς θαμαχτὲς νύχτες τοῦ νότου. Εἶχε γυρίσει ὅλο τὸν κόσμο μὰ πούπετα δὲν εἶχε νιώσει τὸν ἑαυτό του τόσο εὐτυχισμένο, ὅσο στὸν τόπο τοῦ γεννήσιου του. Ἄγγιξε μὲ τὸ νά χέρι τὸ φοίνικα, σὰ σημάδι ἀποχαιρετισμοῦ, καὶ μάκρυνε ἀπὸ τὸν κῆπο. Τὴν ἄλλη μέρα ἕνα πλεούμενο τὸν πάγαινε μακρυά στὴν πατρίδα.

Μὰ ὁ φοίνικας ἔμεινε. Τώρα πιώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἔνιωθε τὴν πικρὴ καὶ ἀκέρια μοναξιά. Ὀρθωνόταν φανταχτερὸς καὶ περίφανος μὲ τὴν φουντωμένη κορυφὴ πάνω ἀπ' ὅλα τἄλλα φυτά, ποὺ ἔτσι τὸν ζούλευαν καὶ θέλαν τὸ κακό του. Εἶταν μεγάλος καημὸς γι' αὐτόν, γιατί, ἂν καὶ ζοῦσε μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα φυτά, ἔνιωθε τὸν ἑαυτό του ὁλωσδιόλου μόνο· ἐπειδὴ γειτόνευε πολὺ κοντὰ μὲ τὸ θαμπὸ θόλο ἀπὸ γυαλί, θυμόταν τὸ δικό του οὐρανὸ τῆς πατρίδας καὶ ἡ πίκρα του μεγάλωνε. Κάποτε ἀνάμεσα ἀπὸ τα τζάμια ξεχώριζε κάποια ἀκρούλα γαλάζια τ' οὐρανοῦ. Κ' ὅταν τὰ φυτὰ πολυλογοῦσαν συναμεταξύ τους, ἡ Ἀττάλεα πάντα σώπαινε, στεναχωριόταν, μὲ παράπονο ποὺ δὲ βρισκόταν οὔτε κἂν ἀπὸ τοῦτο τὸ χλωμὸ οὐρανὸ κάτω.

— Πέστε μου, στὸ Θεό σας, θὰ μᾶς δώσουν γλύγωρα νερό; — ρώτησε ἡ φοινικιὰ τοῦ σαγούτου, ποὺ ἀγαποῦσε πολὺ τὴν ὑγρασία — Μοῦ φαίνεται, πὼς σήμερα θὰ ξεραθῶ ὁλότελα.

— Τὰ λόγια σου μὲ κάνουν νἀπορῶ, γειτόνισσα, ἀποκρίθηκε ὁ κάκτος μὲ τὴ χοντρὴ κοιλιά. Δὲ σοῦ φτάνει λοιπὸν τό τόσο μπόλικο νερὸ ποὺ χύνουν ἀπάνω σου κάθε μέρα; Γιὰ κοίταξε ἐμένα! λιγάκι εἶναι τὸ νερὸ ποὺ δίνουν σ'ἐμένα, ἂν τὸ παραβγάλουμε μὲ τὸ δικό σου: καὶ ὅμως πάντα εἶμαι φρέσκος καὶ ζουμερός.

— Δὲν εἴμαστε συνειθισμένοι στὴ μεγάλη οἰκονομία —εἶπε ἡ φοινικιὰ τοῦ σαγούτου— ἐμεῖς δὲν μποροῦμε διόλου νὰ ζήσουμε καὶ νὰ μεγαλώσουμε πάνω σ' αὐτὸ τὸ ἄκαρπο κι' ἄχαρο χῶμα, ὅπως ὁ ὁποιος κι' ἂν εἶναι κάκτος. Ἡ φύση δὲ μᾶς ἔπλασε γιὰ νὰ ζοῦμε τέτια ζωὴ ἀγέλαστη. Κ' ἐξάλλου —σοῦ ξαναλέγω— κανένας δὲν σὲ παρακάλεσε νὰ κάνεις παρατηρήσεις.

Τοῦτα εἶπε καὶ σώπασε ἡ φοινικιὰ τοῦ σαγούτου. Ἡ κανέλλα πῆρε τὸ λόγο.

— Ὅσο γιὰ μένα εἶμαι εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν κατάστασή μου. Ἀπαλήθεια, ἡ ζωὴ ἐδῶ περνᾶ πικραμένη, μὰ τουλάχιστο εἶμαι σίγουρη πὼς κανένας δὲ μεγδέρνει.

— Μὰ ὅλοι δὲν τραβούσαμε τέτια τυράννια —εἶπε ἡ περίφανη βαλανιδοφτέρη—. Τὸ κάτω κάτω γιὰ πολλοὺς μπορεῖ νὰ μοιάζει παράδεισος ἀκόμα καὶ τούτη ἡ φυλακή, ἅμα τὴν παραβγάλουμε μὲ τὴ μίζερη ζωὴ ποὺ αὐτοὶ περνούσαν, τὸν καιρὸ τῆς λεφτεριᾶς τους.

Ὡσὰν νά' χε ξεχάσει τὰ γδαρσίματα πού' χε ὑποφέρει ἄλλοῦ, ἢ κανέλλα προσβάλθηκε κι' ἀρχίνησε νὰ ζυζητεῖ. Μερικὰ φυτὰ πῆραν τὸ μέρος τουτηνῆς καὶ μερικὰ τῆς βαλανιδοφτέρης, ἀρχίζοντας ἔτσι μιὰ φλογερὴ συζήτηση, τέτια πού, ἂν μποροῦσαν νὰ κουνηθοῦν, σίγουρα θὰ 'ρχόνταν στὰ χέρια.

— Γιατὶ μαλλώνετε; —εἶπε ἡ Ἀττάλεα.— Μπᾶς καὶ νομίζετε πὼς ἀπ' αὐτοῦ θὰ σᾶς ἔρθει κανένα ξαλάφρωμα; Γελιέστε! Ἡ ἔχθρα σας κι' ὁ θυμός σας δὲν ὠφελοῦν τίποτα ἄλλο παρὰ νὰ περισσεύουν τὸ κακό σας. Παρατήστε τὰ διαφόρετα μαλλώματά σας καὶ σκεφθῆτε καλύτερα τὶ πρέπει νὰ κάνετε. Ἀκούστεμε! Μεγαλώνενε πάντα πιώτερο σὲ ἀψήλος καὶ σὲ φάρδος, ἁπλώνετε τὰ κλαδιά, ζουπᾶτε ἀπάνω στὰ συρματοπλέγματα καὶ πάνω στὰ τζάμια: ἡ σέρρα μας θὰ πέσει κομμάτια καὶ μόνο ἔτσι θὰ μπορέσουμε νὰ λεφτερωθοῦμε. Πρέπει ὅλοι μας μαζὶ νὰ κάνουμε τὸ γιούργια. Ἂν ἕνα μοναχὸ κλωνάρι ἀκκουμπήσει πάνω στὸ τζάμι, εἶναι βέβαιο πὼς θὰ τὸ κόψουν· μὰ τὶ μποροῦν νὰ κάνουν μὲ μιὰ κατοσταριὰ ἀντρειωμένους κι' ἄφοβους κορμούς; Ἐμπρός, δουλέψουμε πιὸ φιλιωμένα καὶ ἡ νίκη θὰ 'ναι μαζί μας.

Κανένας δὲν ἀποκρίθηκε ἀμέσως, ὅλοι σώπασαν, μὴν ξαίροντας τὶ νὰ ποῦν. Τέλος ὁ ἴδιος ὁ φοίνικας πῆρε τὴν ἀπόφαση.

—Ὑπάρχουν στενοκεφαλιὲς— εἶπε.

—Στενοκεφαλιές! στενοκεφαλιές!—ἄρχισαν νὰ λὲν νὰ δέντρα, καὶ ὅλα μ' ἕνα στόμα θέλησαν ν' ἀποδείξουν στὴν Ἀττάλεα πόσο φοβερὰ παράλογη εἶταν ἡ πρότασή της.

—Μπόσικο ὄνειρο! φωνάξανε,— παρολογισμός! Στενοκεφαλιές. Ποτὲς δὲ θὰ καταφέρομε νὰ σπάσουμε τὰ στέρια συρματοπλέγματα. Μὰ κι' ἂν ἐπιτύχουμε, τὶ θὰ ὠφελήσει ἡ ἐπιτυχίαμας; Θὰ 'ρθοῦν οἱ ἄνθρωποι μὲ μαχαίρια καὶ τσεκούρια, θὰ κόψουν τὰ κλαδιά μας, θὰ βάλουν στὸν τόπο τους τὰ συρματοπλέγματα· ὅλα θὰ μποῦν στὴ θέση τους ὅπως πρῶτα, κι' ὄχι μόνο αὐτό, παρὰ ὁλάκεροι κορμοὶ θὰ κατακοποῦν.... —Τολοιπὸν— ἀποκρίθηκε ἡ Ἀττάλεα— κάμετε ὅπως σᾶς ἀρέσει. Καλὰ ἐγὼ γνωρίζω τὶ δρόμο θὰ πάρω γιὰ νὰ πάγω μπρός. Θὰ σᾶς ἀφήσω στὴν ἡσυχία σας: ζήστε ὅπως θέτε, τσακώνεστε συναμεταξύ σας, ξακολουθᾶτε κιόλας νὰ συζητᾶτε γιὰ τὴ βοήθεια τοῦ νεροῦ, μείνετε ἀναιώνια κάτω ἀπὸ τὸν τζαμένιο θόλο. Ἐγὼ καὶ μοναχός μου θὰ βρῶ ἕνα δρόμο. Θέλω νὰ ἰδῶ τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν ἥλιο ὄχι ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὰ τὰ καφάσια κι' ἀπ' αὐτὰ τὰ τζάμια. Καὶ θὰ πετύχω ἐγώ!

Κι' ὁ φοίνικας περίφανα ἀπὸ τὸ ἀψήλωμα τῆς πράσινης κορφῆς του κοίταξε τοὺς συντρόφους του, ποὺ μαζωμένοι ἀ-

πλωνόνταν ἀπὸ κάτω του, χωρὶς κανένας νὰ τολμήσει νὰ πεῖ τίποτα. Μόνο ἡ φοινικιὰ τοῦ σαγούτου κρυφομίλησε στὸ γείτονά της:

—Θὰ ἰδοῦμε δά, θὰ ἰδοῦμε πῶς θὰ σοῦ κόψουν τὴ φυλλωτὴ κορφή, πῶς θὰ τσακίσει ἡ περιφάνεια σου, ὁ ταφράς σου!

Τ' ἄλλα φυτὰ μεῖναν ἀμίλητα, μὰ θυμωμένα γιὰ τὰ περίφανα λόγια τῆς Ἀττάλεα. Μόνο ἕνα ἀσήμαντο χορταράκι δὲ φάνηκε νὰ προσβάλθηκε: πορόδεο, χλωμούτσικο, σερνάμενο, μὲ μαλακούτσικα φύλλα, εἶταν τὸ πιὸ κακομοίρικο καὶ ταπεινὸ ἀπ' ὅσα φυτὰ περιλάβαινε ἡ σέρρα. Δὲν εἶχε ἀπάνω του τίποτα ποὺ νὰ ξεχωρίζει, καὶ ἔζοῦσε μόνο γιὰ νὰ σκεπάζει τὴ γῆ μὲ τὰ φυλλαράκια του. Περιτυλιγμένο ἀπάνω στὸ στυλοβάτη τοῦ γιγάντιου φοίνικα, ἄκουγε τὰ λόγια του καὶ τά 'βρισκε πολὺ σωστά· δὲ γνώριζε τὴ φύση τῶν μερῶν τοῦ νότου, μὰ ἀγαποῦσε τὸν ἀγέρα καὶ τὴ λεφτεριά. Καὶ γιὰ τὸ ἴδιο, ἡ σέρρα εἶταν φυλακὴ «Ἀφοῦ ἐγώ, ἀσήμαντο κι' ἀδύναμο χορταράκι, ὑποφέρω τόσο χωρὶς τὸ γκρίζο μου οὐρανό, χωρὶς τὸ χλωμὸ ἥλιο καὶ τὴν κρύα βροχή, πόσο περισσότερο πρέπει νὰ ὑποφέρει στὴ σκλαβιὰ αὐτὸ τὸ δέντρο, τὸ περήφανο καὶ ἀντρειωμένο!» Τέτιες εἶταν οἱ σκέψεις του, ἐνῷ τρυφερὰ περιτυλιζόταν στὸ φοίνικα κάνοντάς του χάδια. «Γιατὶ νὰ μὴν εἶμαι κ' ἐγὼ ἕνα μεγάλο δέντρο; Μετὰ χαρᾶς θ' ἀκολουθούσα τὴν ὁρμήνεια τῆς Ἀττάλεα, θὰ μεγαλώναμε μαζί, θὰ προχωρούσαμε λέφτεροι, καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι θὰ βλέπαν πῶς οἱ προτάσες του εἶναι σωστές».

Μὰ τὸ χορταράκι δὲν εἶταν μεγάλο δέντρο· ἡ μικρότητά του τοῦ ἐπέτρεπε μόνο νὰ περιντυλίγεται ἀκόμα πιὸ τρυφερὰ στὸν κορμὸ τῆς Ἀττάλεα· τῆς ψιθύρισε τὸ δικό της τὸν ἔρωτα καὶ τῆς εὐκήθηκε τέλεια ἐπιτυχία στὴν ἐπιχείρηση. Εἶναι ἀλήθεια πῶς στὶς δικές μας χῶρες ἡ ζέστη δὲν εἶναι καθόλου ὅπως στὶς δικές σας, οὔτε ὁ οὐρανὸς εἶναι τόσο καθαρός, οὔτε οἱ βροχὲς τόσο παραπανίσιες ὅπως στὴ δική σας χώρα· μά, ὅπως κι ἂν εἶναι, κ' ἐμεῖς ἔχομε οὐρανό, ἥλιο, ἀέρα. Οἱ δικές μας χῶρες δὲν εἶναι χαριτωμένες μὲ τόση πολυτέλεια ἀπὸ φυτά, ὅπως ἐσεῖς καὶ οἱ συντρόφοι σας, μὲ τόσο πολυμέγαλα φύλλα καὶ παράξενα λουλούδια· ὡστόσο καὶ σ' ἐμᾶς κοντὰ προκόβουν δέντρα πολὺ ὡραῖα· πεῦκα, ἔλατα καὶ σημύδες. Ἡ παρακατινάδα μου δὲν θὰ μοῦ ἐπιτρέψει ποτὲ νὰ πετύχω τὴ λεφτεριά· διαφέρει ὅμως γιὰ σᾶς ποὺ εἶστε τόσο μεγάλο κι ἀντρειωμένο. Ὁ κορμός σας εἶναι ντοῦρος, καὶ δὲ θὰ χρειασθῆτε πολὺν καιρὸ γιὰ νὰ μεγαλώσετε ἴσα μὲ τὸ γυαλένιο θόλο. Ἀφοῦ τὸν σπάσετε κ' ὕστερα, θὰ βγεῖτε στὸ θεῖο φῶς καὶ τότε θὰ μοῦ διηγέστε, ἂν ἐκεῖ ὅλα εἶναι πάντα τόσο ὅμορφα ὅπως πρίν. Ἀκόμα κι' ἀπὸ τοῦτο ἐγὼ θὰ μείνω εὐχαριστημένο.

—Γιατί, ὦ μικρὸ χορταράκι, δὲν θέλεις νά βγεῖς μαζὶ μ' ἐμέ; Ὁ κορμός μου εἶναι ντοῦρος καὶ κατάγερος, ἀκούμπα ἀπάνω του, σκαρφάλωσε ὅς ἐμένα. Γιὰ μένα δὲν εἶναι καθόλου βάρος νὰ σὲ πάγω στὰ ψηλὰ μαζί μου.

Ἀδύνατο νὰ ὑψωθῶ τόσο! Κοιτάξτε πῶς εἶμαι ζαρωμένο κι ἀδύνατο· δὲν μπορῶ νὰ σᾶς κάνω συντροφιά. Προκόψτε, γίνετε καλόμοιρος. Μόνο σᾶς παρακαλῶ νὰ θυμᾶστε κάποτε τὸ μικρό σας φίλο, ὅταν θὰ βγεῖτε στὴ λεφτεριά.

Τότε ὁ φοίνικας καταπιάστηκε νὰ πραγματοποιήσει τὸ δύσκολό του σκέδιο. Ἀπὸ μῆνα σὲ μῆνα γενόταν ὅλο καὶ πιὸ ψηλός, καὶ οἱ ἐπισκέπτες τῆς σέρρας θαμαζόταν πολὺ μ' αὐτό. Ὁ διευθυντὴς τοῦ βοτανικοῦ κήπου ἀπόδωκε τέτια μιὰ γλίγωρη πρόκοψη στὶς δικές του καλὲς φροντίδες, μὲ περιφάνεια γιὰ τὴν ἐπιστήμη ὁποῦθε εἶχε ὀργανώσει τὴ σέρρα καὶ φέρει ἐμπρὸς τὸ ἔργο του.

— Αἴ λοιπόν, κοιτάξτε τὴν Πρίντσεψ Ἀττάλεα —ἔλεγε— τέτια παραδείγματα σπάνια βρίσκει κανεὶς ὥς καὶ στὴ Βρασιλία. Ἐμεῖς ἐφαρμόσαμε ὅλη τὴν ἐπιστήμη μας, γιὰ νὰ προκόψουν τὰ φυτὰ λέφτερα μέσα στὴ σέρρα σύμφωνα μὲ τὴ φύση τους καὶ μοῦ φαίνεται πῶς ἔχομε κάποια ἐπιτυχία.

Τότε μὲ ὄψη ἱκανοποιημένη χτύπησε τὸ σκληρὸ δέντρο μὲ τὸ μπαστούνι του, καὶ οἱ χτυπιὲς κουφαντιλάλησαν ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ σέρρα. Τὰ φύλλα τοῦ φοίνικα ἀνατριχιάσαν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χτύπους. Ὠϊμέ, καὶ νὰ μποροῦσε νὰ βογγήξει, τὶ κλαημὸ ὀργῆς θὰ 'κουε ὁ διευθυντής!

—Αὐτὸς φαντάζεται, πῶς ἐγὼ μεγαλώνω γιὰ νὰ τὸν κάνω νὰ φραίνεται —σκέφτηκε ἡ Ἀττάλεα— μὰ ἂς πάει νὰ τὸ φαντάζεται.

Καὶ δός του καὶ μεγάλωνε, ἀπστραβῶντας ἀπὸ τὰ δικά του φύλλα, ἀπὸ τὶς δικές του ρίζες ὅλους τούς χυμούς, γιὰ νὰ τοὺς μεταχειρίζεται ἐδῶ μόνο γιὰ μιὰ πιὸ γλύγωρη ἀνάπτυξη. Κάποτε τοῦ φαινόταν πῶς δὲ λιγόστευε καθόλου ἡ ἀπόσταση τοῦ θόλου· τότε μεταχειριστηκε ὅλες τὶς δυνάμεις του, τὰ συρματοπλέγματα γένονταν πάντα πιὸ κοντινά, ὥς ποὺ μιὰν ὡραία πρωῒα ἕνα νεαρὸ φύλλο ἄγγιξε τὸ κρύο τζάμι καὶ τὸ σίδερο.

—Κοιτάξτε, κοιτάξτε, ἄρχισαν νὰ λένε τὰ φυτὰ— ὥς ποὺ μπόρεσε καὶ τράβηξε μπρός! φαίνεται θὰ πετύχει.

—Μὲ τὶ γλιγωράδα μεγάλωσε — εἶπε ἡ ὄμορφη βαλανιδοφτέρη.

—Καὶ τὶ παράξενο; Μπορεῖ νὰ 'ναι κάτι πρωτότυπο. —Ποτὲς δὲ θὰ 'χε τὴ μπόρεση νὰ γίνει κοιλαροῦ σὰν κ' ἐμένα.

Γιατὶ λοιπὸν τεντώνεται πρὸς τ' ἀπάνω; Μὰ τὸ ἴδιο κάνει, γιατὶ δὲν θὰ κατα-

φέρει τίποτα. Τὰ σιδερόφραχτα εἶναι στέρια καὶ τὰ τζάμια πυκνά.

Ἕνας ἀκόμη μήνας πέρασε. Ἡ Ἀττάλεα ἀψήλωνε. Τέλος ἀκούμπησε στερεὰ στὰ συρματοπλέγματα μὴν μπορῶντας ν' ἁπλωθεῖ πιὸ πέρα, ὁ κορμὸς ἄρχισε νὰ λιγᾶ. Ἡ φυλλωτὴ κορυφή της σουφρώθηκε, τὰ ψυχρὰ σύρματα τῶν συρματοπλεγμάτων ἔμπηξαν τὶς ποῦντες τους μέσα στὰ τρυφερὰ φυλλάκια, τὰ κόψαν, τὰ κομματιάσαν· μὰ τὸ δέντρο εἶταν πεισματάρικο· δὲ λυπήθηκε τὰ φύλλα καὶ χτύπησε τὰ σκληρὰ σιδερόφραχτα μὲ τέτια δύναμη ὥστε αὐτὰ δείξαν πῶς λυγίζουν.—

Τὸ μικρὸ χορταράκι παρακολουθοῦσε τὸν ἀγώνα καὶ μούδιαζε ἀπὸ τὴ συγκίνηση.

—Πέστε μου, δὲ νιώθετε πόνο; Ἂν τὰ συρματοπλέγματα εἶναι τόσο στέρια, δὲν εἶναι καλύτερα νὰ τραβήξετε χέρι; ρώτησε τὸ φοίνικα,

—Πόνο; Τὶ θὰ πεῖ πόνος ὅταν ἐγὼ θέλω νὰ βγῶ στὴ λευτεριά; Ἐσὺ ὁ ἴδιος δὲ μοῦ ἔχεις δώσει κουράγιο;— ἀποκρίθηκε ὁ φοίνικας.

—Ναί, ἐγὼ ὁ ἴδιος σᾶς ἔχω δώσει κουράγιο, μὰ δὲν ἤξαιρα τὶ μεγάλες δυσκολίες θὰ 'χατε ἀνταμώσει. Σᾶς συμπονῶ, ὑποφέρνετε τόσο πολύ!

—Σώπα, ἀδύναμο φυτό! Μὴ μὲ συμπονεῖς. Ἢ θὰ πεθάνω ἢ θὰ λευτερωθῶ!

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἀντήχησε ἕνας χτύπος κουφός· μιὰ μεγάλη βέργα σιδερένια ἔσπασε, κομματιάζοντας τὰ τζάμια. Ἕνα γυαλοκόμματο χτύπησε τὸ καπέλλο τοῦ διευθυντῆ, ποὺ τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἔβγαινε ἀπὸ τὴ σέρρα.

—Τ' εἶναι τοῦτο; φώναξε αὐτός, τρέμοντας ἀπὸ φόβο ὅταν εἶδε τὰ κομμάτια τοῦ τζαμιοῦ νὰ πετοῦν στὸν ἀγέρα: Ρίχνοντας μιὰ γλίγωρη ματιὰ στὸ θόλο, ἔφυγε μὲ μιᾶς. Ἀπάνω στὸ γυάλινο θόλο περήφανα καμάρωνε ἀψηλωμένη ἡ πράσινη κορυφὴ τοῦ φοίνικα.

—Τοῦτο εἶν' ὅλο;— συλλογίστηκε αὐτός. Μόνο τούτη εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τοῦ γαντσομοῦ μου καὶ τῶν πολυκαιρινῶν μου, πόνων μου; Ὁ πιὸ ἀψηλὸς σκοπός μου δὲν εἶταν μήπως νὰ φθάσω σ' αὐτὸ τὸ ὕψος.

Εἶταν τότες φθινόπωρο κάμποσο προχωρημένο· μιὰ ψιλὴ βροχὴ ἀνακατωμένη μὲ χιόνι ἔπεφτε, κ' ἕνας ἄνεμος κρύος κυνηγοῦσε τὰ γκρίζα σιννεφοκόμματα. Ἡ Ἀττάλεα νόμιζε πῶς τοῦτα τὴν περιτύλιγαν. Τὰ δέντρα ρίχναν πιὰ τὰ φύλλα τους, παίρνοντας ὄψη κακοσχημάτων κουφαριῶν. Μόνο τά πεύκα καὶ τὰ ἔλατα διατηροῦσαν τὰ βελονωτά τους φύλλα μὲ χρῶμα σκουροπράσινο. Μὲ μελαγχολία τὰ δέντρα κοιτάζαν τὸ φοίνικα «Βαστᾶς στὴν παγωνιά! φαινόταν νά τοῦ λένε Δὲν ξαίρεις τὶ πρᾶμα εἶναι, κι' οὔτε μπορεῖς νὰ τὴν ὑποφέρεις. Γιατὶ λοιπόν νά βγεῖς ἀπὸ τὴ σέρρα σου;»

Καὶ ἡ Ἀττάλεα κατάλαβε, πῶς ὅλα τελειώσαν γι' αὐτήν, γιατὶ ἔτρεμε ἀπὸ τὸ κρύο. Νὰ ξαναγυρίσει κάτω ἀπ' τὴ σκεπή; Τοῦτο δὲν μποροῦσε νὰ γίνει. Χρωστοῦσε νά μείνει στὸν κρυὸ ἀγέρα, νά νιώθει τοὺς χτύπους τούτου καὶ τὸ δριμὺ ἄγγιγμα τῶν τουλουπῶν ἀπὸ χιόνι, νὰ κοιτάζει τὸν κουφωτὸ οὐρανό, τὴ θλιμμένη φύση, τὴ λασπένια αὐλὴ τοῦ βοτανικοῦ κήπου, τὴ φοβερὴ μεγαλούπολη, ποὺ μισοφαινόταν μέσ' στὸ χιόνι, προσμένοντας σί ἄνθρωποι κάτω μέσα στὴ σέρρα ν' ἀποφασίσουν γιὰ τὴν τύχη της.

Ὁ διευθυντὴς διάταξε νὰ προνίσουν τὸ δύντρο.

—Θὰ μπορούσαμε, ἀλήθεια, ν'ἀψηλώσουμε τὸ θόλο ἀπάνω ἀπὸ τὴν κορφή του —εἶπε αὐτὸς—μὰ τοῦτο δὲ θὰ φελοῦσε. Ὁ φοίνικας καὶ πάλι θὰ μεγαλώσει σπάζοντας ὅλα. Συνάμα τοῦτο θὰ χρειαζόταν παρὰ πολλὰ ἔξοδα. Καλύτερα νὰ τὸ πριονίσουν.

Ἔδεσαν τὸ φοίνκα μὲ σκοινιά, ὥστε νὰ μὴ γίνη αἰτία καὶ σπάσουν οἱ τοῖχοι τῆς σέρρας μὲ τὸ πέσιμό του, καὶ τὸν πριόνισαν χαμηλά, ὡς τὶς ρίζες. Τὸ μικρὸ χορταράκι, περιντυλίχτηκε στὸν κορμὸ τοῦ δέντρου καὶ δὲν ἤθελε νὰ χωριστῆ ἀπὸ τὸ σύντροφό του παίρνοντας μέρος καὶ τὸ ἴδιο στὴν ἀξιολύπητη τύχη του. Ὅταν ἔβγαλαν τὸ φοίνικα ἀπὸ τὴ σέρρα. στὴ θέση του ἔμεινε ἕνας τρισμέγαλος σωρὸς ἀπὸ παλούκια καὶ φύλλα κομματιασμένα ἀπὸ τὸ πριόνι,

—Βγάλτε τοῦτο τὸ πραματάκι καὶ ρίξτε το ὄξω, εἶπε ὁ διευθυντής, Ξαναφυτέψτε ἐδῶ κάτι τὶς καινούργιο.

Ἕνας κηπουρὸς μ' ἕνα σβέλτο χτῦπο τσάππας ξερρίζωσε ἀφαιρῶντας ὅλη τὴν κουμούλα χόρτου. Τὸ ρίξε μέσ' στὸ καλάθι, τὸ πέταξε πέρα στὴν αὐλὴ ἀπάνω στὸν νεκρὸ φοίνικα, τὸν ξαπλώμένο μέσ' στὴ λάσπη κ' ἐδά σχεδὸν σκεπασμένο ἀπὸ χιόνι.

ΒΣΙΕΒΟΛΟΔ ΓΚΑΡΣΤΣΙΝ

Μετάφρασε ὁ ΦΙΛΑΝΘΙΔΗΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Τοῦ κ. ΓΕΩΡΓ. ΔΕΛΙΟΥ

Ἀκούω συχνὰ τὴ σύσταση καὶ τὸ αἴτημα: «Πρέπει νὰ ξεκαθαρίσετε τὶς πηγὲς τῆς ἔμπνευσής σας, γιὰ νὰ παρουσιάσετε μιὰ δημιουργία μὲ νέους χυμούς, μὲ διαφορετικοὺς παλμοὺς μὲ καινούργια ἐνδιαφέροντα». Καὶ συλλογίζομαι πὼς ἀληθινά, δεχτήκαμε στοὺς κόλπους μας ἕναν ἐχτρό, ἕνα τέρας ποὺ μᾶς σπαράζει κάθε μέρα. Τὸ παρακολουθοῦμε σὲ ὅλη τὴν ἀνάπτυξή του. Θά φτάσουμε ὡς τό τέρμα τῆς ζωῆς μας σᾶν κ' ἐκείνους ποὺ πέφτουν νὰ κοιμηθοῦν καὶ δὲν ξυπνοῦν πιά. Ὅμως γιὰ τὸ διαφορετικό, γιὰ τὸ καινοῦργιο, τὶ νὰ πεῖς; Ὅ,τι δημιουργοῦμε, τὸ ἀντλοῦμε ἀπὸ τό θολὸ καὶ συγκεχυμένο, ποὺ δίχως νὰ τὸ θέλουμε καταστάλαξε μέσα μας. Θαρρῶ πῶς θά διαψεύσουμε τὸν ἑαυτό μας, θὰ τὸν παραποιήσουμε, ἂν ἐπιχειρούσαμε νὰ τὸν ὑποτάξουμε σὲ ὁρισμένα αἰτήματα καὶ σ' ὁρισμένες ἐπιταγές. Ἐκεῖνο ποὺ βλέπω πὼς εἶναιἀπαραίτητο κ' ἐπιταχτικὸ νὰ γίνει, εἶναι τοῦτο: Νὰ ξεκαθαρίσουμε, νὰ ἐξαγνίσουμε πρῶτα τὴν καρδιά μας ἀπὸ τὶς κακίες καὶ τὰ πάθη.

Τὰ χειρόγραφα ἐγκαταλείφθηκαν γιὰ ἄλλη γονιμότερη στιγμή. Τὸ ὕπαιθρο ἐρέθιζε τὸ νοῦ μου καὶ στέκονταν σὰ μέσο διαφυγῆς ἀπὸ τὰ πράγματα. Δὲν εἶχα τὴ διάθεση νὰ σημειώσω παρὰ τοῦτο: Τὸ πολεμικὸ γεγονὸς καθ' ἑαυτὸ δὲν κατορθώνει νὰ διατηρήσει τὴν ἀκεραιότητα, τὴν αὐτοτέλεια καὶ τὴ μονομέρειά του. Ἀντλεῖ κι' αὐτὸ τῆν ὑπόστασή του ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ὀργάνωση καὶ ἀκμή, ἔχει τὶς ρίζες του στὰ πνευματικὰ ἐφόδια καὶ ἠθικὰ κύτταρα τοῦ λαοῦ.Τόσο πού, ἡ παραμικρὴ ἐξωτερικὴ δόνηση, ἡ ἐλαχίστη ταραχή, ν' ἀσκεῖ μιὰν ἐπίδραση στοὺς προσανατολισμοὺς τῆς σκέψης, νὰ κλονίζει τὶς πεποιθήσεις καὶ νὰ ξεσκεπάζει τὶς ἀρετὲς καὶ τὶς ἀδυναμίες τοῦ κυβερνητικοῦ συστήματος.

Τό δῶρο τῆς ζωῆς προσθέτει ἕνα πλῆθος εὐθύνες στὸν ἄνθρωπο· τόσες ποὺ ἡ ζωὴ καθ' ἑαυτὴ νὰ παύει νὰ εἶναι ἕνα ἁπλὸ δῶρο.

Συμβαίνει νὰ συγκρατοῦμε στὴ μνήμη μας κάποια πράγματα, εἴτε ἐξ αἰτίας τῆς χρησιμότητάς του, εἴτε γιατὶ ἀπευθύνονται στὶς ἀνώτερες δυνατότητες τοῦ πνεύματος. Μὰ ὑπάρχουν κι' ἄλλα πράγματα, ἀπειράριθμα, δίχως αἰτιολογημένο περιεχόμενο, δίχως χρησιμότητα κι' ὁμορφιὰ ποὺ μένουν γιὰ πάντα στὴ μνήμη μας, σὰν ἀπὸ μιὰ μοιραιότητα.

Ζητῶ ἐκεῖνο ποὺ ὑπάρχει πέρ' ἀπὸ τὸ κοινό, μέσα σ' ἕνα πλαίσιο πραγμάτων ποὺ ψηλαφίζουμε καὶ περιγράφουμε, προσπαθῶντας ν' ἀνακαλύψουμε σ' αὐτὰ τὴν ὁμορφιά, τὸ χρῶμα, τὴ μορφή, νὰ σταθμίσουμε τὸ βάρος στά περιστατικὰ τῆς προσωπικῆς ζωῆς.. Ἔτσι, ἡ σκέψη εἶναι ὁ μόνος παράγοντας, ὁ ἱκανὸς νὰ καλύψει τὸ κενὸ τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς ἀδράνειας. Θυμοῦμαι τώρα τὸν Ἀρ. Ρεμπὼ ποὺ ἰσχυρίζονταν πὼς ἡ ἀληθινὴ ζωὴ ἀπουσιάζει.

Ἡ νύχτα δὲ θέτει κανένα φραγμὸ στὰ ὄνειρα καὶ ἡ σκιά τους κηλιδώνει τὴν ἡμέρα. Ὑπάρχουν ὄνειρα ποὺ ἔχουν τὴ σκληρότητα τῆς πραγματικότητας καὶ κάποτε μᾶς ξεφεύγουν.

Ὅταν μιλοῦμε γιὰ μυθιστόρημα ὅλα τὰ θέματα φαίνονται κοινά. Ὅ,τι βαθύτερα ἀπασχολεῖ τὸν τεχνίτη εἶναι ὁ ἑαυτός του, ποὺ γίνεται ὁ φορέας μιᾶς ἄμεσα ἀντλημένης πείρας ζωῆς, μὲ τὶς ἀναρίθμητες φάσεις, μὲ τὶς ποικίλες στιγμὲς καὶ τὸ ἰδεόρρυθμο βίωμα μιᾶς πείρας ποὺ στοιχίζει ἴσως σὲ δοκιμασίες ψυχικές, σὲ στερήσεις ὑλικές, ὅμως ποὺ μέσα στὸ χρόνο μᾶς ἀρνεῖται τὸ μοναδικό της ἀντιστάθμισμα νὰ ξανοίγει στὰ μάτια μας ὁρίζοντες καινούργιους κι' ἄγνωστους, ἂν δὲν τήν ἀγγίξουμε, ἂν δὲν τὴν ἐρευνήσουμε, ἂν δὲ βυθομετρήσουμε τὴν ἀλήθεια της μὲ τὰ μέσα τῆς γλώσσας. Ἔτσι κινοῦμε σὲ κάθε κατεύθυνση τούς κατρέφτες ποὺ πᾶν νὰ συλλάβουν τὸ σάλαγο τῆς ζωῆς μὲ τὰ ἰδιαίτερα περιστατικά της, κείνη τὴ διαταραχὴ ποὺ πάει σὲ βάθος καὶ ζητάει νὰ σπάσει τὶς ἁλυσίδες τῆς ψυχῆς, νὰ ἐμφανίσει τὶς φιλοδοξίες τῆς σκέψης καὶ τὶς μορφὲς τῆς ἐποχῆς. Γιὰ τὴν ὁποιαν ἀνοικοδόμηση, μ' ὅλες τὶς συμβάσεις μὲ τὶς ζωὲς καὶ τὸν κόσμο, τό σχέδιο ἀνατρέπεται, τὰ μέσα μᾶς ἐναντιώνονται, ἡ σύνθεση ἀπουσιάζει κ' ἐξαφανίζεται κείνη ἡ προοδευτικὴ συνέχεια τοῦ μύθου μὲ τὴ ζηλευτὴ σὲ ἄλλους καιροὺς ἀρχιτεκτονικὴ καὶ τὴν καθαρὴ μορφή. Ὅλα θρυμματίζονται ἀμέσως μόλις σχηματιστοῦν, κι' ὅλα κάθε στιγμὴ ξαναρχίζουν πειθαρχοῦν σ' ἐκείνη τὴ μυστικὴ δεξιοτεχνία ποὺ, τὴν κατευθύνει τό ἔνστικτο νά ἐγκαταλείπει τὸ περιττὸ καὶ ν' ἀφήνει στὸν ἀναγνώστη νὰ συμπληρώσει τὴ ζωὴ ὅπως ὑπάρχει στὸν ἐσωτερικό της κύματισμό. Κι' ὅλη τότε ἡ διαχείριση μὲ τὴν τέτοια σύνθεση —γιατὶ μιά σύνθεση δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ὑπάρχει— ἀφήνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς συμφωνίας ἀποσπασματικῆς.

Ἀναλογίζουμαι μολοντοῦτο σὲ πόση δυσαναλογία καὶ σὲ πόση ἀπόσταση βρίσκεται τὸ ἐπίτευγμα ἀπὸ τὶς προθέσεις μας. Τὸ πνεῦμα παρατρέχει τὴν ἐξωτερικὴ ζωὴ μὲ τὴν προκλητική της ποικιλία, κερδοσκοπεῖ πάνω στὸ συναισθηματικό μας κόσμο, παραδίνεται σ' ἐκστασιακὲς ὀπτασίες, καὶ μέσ'ἀπὸ ἕνα μωσαϊκὸ στιγμιότυπων, ἀφήνει νὰ παρελάσουν θεάματα καὶ ἀκροάματα, τά στολίδια αὐτὰ τοῦ χρόνου ποὺ χρωστοῦν τὴν ὑπόστασή τους στὴν εἰκόνα καὶ στὴ λέξη. Μὲ μιὰ διασταύρωση μὲ μιὰ φανταστικὴ γενίκευση τῆς στιγμῆς στὴν ἀποκρυστάλλωσή της, ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ προοπτικὲς, ποὺ δὲ μᾶς ἀφήνουν ν' ἀρκεστοῦμε σ' ὅ,τι μᾶς προσφέρει ἡ ἐπιφάνεια. Μὲ τὴν ἐσωτερική του ἀναζήτηση ἀγγίζει τὶς πιὸ μυστικὲς ἶνες τοῦ πνεύματος· εἶναι ἕνα μέσο γιὰ νὰ ὁδηγηθεῖ πιὸ κοντὰ στὴν ἀλήθεια. Ξεκινῶντας ἀπὸ τὴν ἀφετηία αὐτή, εὐκολονόητο εἶναι πόσο χοντροειδὴς παραποίηση τῆς πραγματικότητας εἶναι τό νά θέλουμε νὰ βλέπουμε τὸν ἄνθρωπο ἐξαρτημένο ἀπὸ τὴ μιὰν ἢ τὴν ἄλλη τάξη. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ δὲν κάνουμε παρὰ νὰ παραγνωρίζουμε καὶ νὰ περιφρονοῦμε ὅλες τὶς ἄλλες μορφὲς τῆς δημιουργίας του. Στὸ τέλος καταντοῦμε νὰ μεταμορφώνουμε τὸν ἄνθρωπο σὲ μηχανή. Δὲν εἶναι ὡστόσο λιγώτερο ἀληθινὸ πὼς ἡ ἔρευνα γιὰ τὴν ἀνακάλυψη μιᾶς πιὸ σταθερῆς οὐσίας, ἡ ἐξαντλητικὴ ἐπεξεργασία τοῦ κειμένου κ' ἡ ἀδιάκοπη ἐπιμονὴ γιὰ τὴν παρουσίαση τοῦ ἀληθινοῦ, ὁδηγεῖ στὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα. Τόσο μὲ τὴ μιὰ ὅσο καὶ μὲ τὴν ἄλλη προσπάθεια, ὁ τεχνίτης δὲν κατορθώνει ν' ἀποφύγει ἕναν τρόπο παραποίησης καὶ κιβδηλίας.

Δὲν εἶναι τέχνη μόνον ἡ προσωποποιΐα καὶ ἡ κρυστάλλωση —μὲ τὴν ἀναπόφευχτη πάντα μεγέθυνση— χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων καὶ γνωρισμάτων τῆς τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Πρέπει νὰ θεωροῦμε σὰ μιὰν ἐπίσης ἀληθινὴ ὕπαρξη κ' ἐκείνη μὲ τὶς φευγαλέες διαθέσεις της ποὺ κινοῦνται καὶ σαλεύουν στὸ μεταξὺ μιᾶς ἀναπόλησης, μιᾶς ρέμβης, ποὺ πλημμυρίζει τὴ συνείδησή μας καὶ μᾶς ἀναγκάζει ν' ἀκολουθήσουμε τις εἰκόνες. Μᾶς ἔρχονται μὲς ἀπὸ τὸ παρελθὸν ἢ τὸ παρὸν καὶ τὶς ἀποσποῦμε ἀπὸ τό λίγο διάστημα τῆς ἡμέρας. Μᾶς κατακτοῦν, μᾶς κυριεύουν κ' εἶναι σὰ νὰ τὶς χρονομετροῦμε.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΛΙΟΣ

ΟΡΑΜΑΤΙΖΟΜΑΙ ΤΟΝ ΑΛΛΟΝ ΗΛΙΟ...

Ὁραματίζομαι τὸν ἄλλον ἥλιο ποὺ θἄρθη
Ἀνάβοντας μία ἄνοιξη μέσα στά μάτια μας
Τὸ ψηλὸ καλοκαίρι νὰ κατεβαίνη στοὺς κάμπους
Καὶ μιὰ εἰρήνη ἐπάνω μας σὰ λάμψη ποὺ εὐωδιάζει

Οἱ ἀποστάσεις θὰ καταπέσουν σὰ σχισμένες κουρτίνες
Θὰ ἰδοῦμε τὸν ἥσκιο μας νὰ πετάη ψηλὰ θ' ἀκούσομε
Τὸν ἀντίλαλο τῆς φωνῆς μας· νὰ χτυπάη τ' ἀνοιχτά μας παράθυρα
Σὰν ἕνας φίλος λησμονημένος ποὺ μᾶς ξανάρχεται

Πέτρα τὴν πέτρα καρδιὰ τὴν καρδιὰ θὰ τρυπάη ὁ ἄνεμος
Ἡ μουσικὴ πού στρώνει στὶς ἀκτὲς τῆς τρικυμίας τὴ χλώρη
Ἡ μουσικὴ ποὺ μιλάει τὴ γλῶσσα τῶν πουλιῶν ἐπάνω στὰ δέντρα
Κ' ὑψώνει τὰ λευκὰ πανιὰ δοξάζοντας τὸν ἥλιο

Καὶ θἄχη μέσα ἡ καρδιὰ μας τόσο φῶς
Τόση γαλήγη ἀπ' τ' οὐρανοῦ θὰ πέφτη τὰ παράθυρα
Ποὺ τὰ μεγάλα μας φτερὰ θά μπλέκονται στὰ πόδια μας
Καὶ τὰ χαμόγελά μας θά φτερουγίζουν στὰ ματόκλαδα σὰν πεταλοῦδες

Καὶ θά μποροῦμε νὰ κοιτάζουμε κατάματα χωρὶς ντροπὴ
Τὰ ζῶα τοῦ νεροῦ τὸν ἄλλο κάσμο κάθε βαθὺ σημάδι
Τὸ τρυφερό μας πρόσωπο μὲς σὲ χιλιάδες μάτια.

Γ. ΘΕΜΕΛΗΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ

ΠΑΡΑΣΚ. Ι. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Εἶχανε ὅλα τὰ καλά, εἶχανε κι' ἕνα μεγάλο καϋμό.

Χρόνια τώρα ζούσανε ἔρμοι κι' ἀγλύκαντοι.

Ἡ γυναῖκα πιά, νύχτα καὶ μέρα παρακαλοῦσε:

—"Ακουσε, 'Αφέντη Χριστέ! Στεῖλε μας ἕνα παιδάκι...

Παρθένο Μαρία, μεσίτεψε, Μάννα τοῦ Θεοῦ!

Παρακαλοῦσε κι' ὁ ἄντρας.

Κάποτε (Δόξα Σοι, Κύριε!)

—"Ας γίνη κατὰ τὸ θέλημά σας καὶ κατὰ τὴν καρδιά σας, εἶπε, καὶ τοὺς ἔστειλε, ἕνα κοτζάμου παίδαρο!

Ὁ πατέρας του, κόντεψε, τὸ λοιπόν, νὰ τρελλαθῆ...

Κλείστηκε σ' ἕνα δωμάτιο καὶ χόρευε καὶ πηδοῦσε καὶ παραλόγιαζε.

Τόσο δά χάρηκε.

"Επειτα, μέσα στὴν παραζάλη του σκέφτηκε:

—"Αχ! Πρέπει νὰ πασκίσω νὰ μάθω τὴν τύχη τοῦ παιδιοῦ!

Τὸ διαταγμένο, μέσα σὲ τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες νἄρθουν οἱ Μοῖρες στὸ προσκέφαλο τοῦ νιογέννητου καὶ νὰ τὸ μοιράνουνε.

"Αν δὲν κοιμότανε... "Αν θἄχε τὸ νοῦ του....

"Ολα θὰ τἄκουγε!

Μεσάνυχτα, χάϊ. τρίτα.

Ὁ ὕπνος παραβάρυνε τὰ βλέφαρα τοῦ πατέρα.

Κόκκινες σπίθες ἀνάβουνε σὲ κάθε γωνιά! Σκάζουν, γιομίζουν τὸ δωμάτιο.

"Ενα κάτι, σὰ μαῦρο ἀσκί, ἔρχεται καὶ τοῦ χτυπάει τὸ μυαλό, καὶ τὸν κουφαίνει μὲ μιὰ παράξενη βουή.

Τὸ μυαλὸ παραμερίζει. Στὸν τόπο του μένει τὸ ἀσκί καὶ γύρω του τινάζονται σκοταδεροί, πηχτοὶ κῦκλοι ποὺ ἁπλώνουνε, ἁπλώνουνε ὁλοένα.

—"Οχι! νὰ μὴ κοιμηθῶ! ὅπου νἄναι θἄρθουν οἱ Μοῖρες.

'Απόσωσε τὰ λόγια του, δὲν τ' ἀπόσωσε; μπαίνουν στό δωμάτιο οἱ Μοῖρες σιγά.

Βλέπουνε τὸν πατέρα καὶ ρωτοῦνε τὸν ὕπνο ποὺ παράστεκε καβάλλα σ' ἕνα τεράστιο βελουδένιο σαλιάγκι:

—Κοιμᾶται;

Κουνάει τὸ κεφάλι του. Σὰ φύκια μέσα στὴ θάλασσα, ἀναδεύονται τὰ μακριὰ μαλλιά του καὶ τὰ γένεια του.

—Κοιμᾶται! Δὲν ἤθελε νὰ κοιμηθῆ καὶ τοῦ ἔδωσα ἀπανωτὰ χτυπήματα μὲ τὸ ἀσκί μου.

Βλέπουνε τὴ μάννα. Ρωτοῦνε πάλι:

—Κοιμᾶται;

—Κοιμᾶται! Αὐτὴ κιόλας κοιμήθηκε πολλὲς φορές

Ὁ πατέρας, μολοντοῦτο, εἶναι ξυπνητός. Καὶ τ' ἀκούει ὅλα!

—'Ελᾶτε, καθῆστε γύρω ἀπ' τὸ παιδί, νὰ δοῦμε τὶ θά τοῦ χαρίσουμε, εἶπε κάποια Μοῖρα.

Κάθισαν, λοιπόν, γύρω του.

Μιὰ - μιά, ἄρχισαν νὰ λένε:

—Τὸ θέλημά μου εἶναι νὰ γίνη πλούσιο!

—'Εγὼ τοῦ δίνω καλὴ γυναῖκα!

—'Εγὼ τὸ στολίζω μὲ εὐγένεια καὶ γνώση!

—.Εγὼ τοῦ δίνω ἀντρεία!

"Επειτα, ἔγινε ἡσυχία.

—Λοιπόν; Λοιπόν; Ρωτάει ξαφνικὰ μιὰ Μοῖρα.

'Ακόμα ἡ Καλόκαρδη, δὲ μίλησε

—"Ελα, Καλόκαρδη, παρακαλέσανε οἱ ἄλλες, πές: θά ζήση αὐτὸ τὸ παιδί;!

Ἡ καρδιά τοῦ πατέρα σταματάει.

—Θὰ ζήση!

—Πόσο;

—"Ας ζήση.... ἂς ζήση..., δέκα λεφτά!

Καὶ φράπ! φεύγουνε.

Τινάζεται ἀλοσούσουμος ὁ πατέρας.

Δέκα λεφτὰ θὰ ζήση τὸ παιδί του;! Μονάχα δέκα λεφτά;!

Θεέ μου! "Αχ! νὰ τοῦ φκιάση τὴν κάσσα του...

Κατεβαίνει στὸν κῆπο.

Κάπου εἶχε σανίδια:

Παίρνει νὰ πριονίζη γοργά, νὰ καρφώνη—τούκ! τούκ!

Τὰ καρφιὰ μπήγουνται στὰ χέρια του, στὰ πόδια του, στὴν καρδιά του, στὸ μυαλό του, παντοῦ!

Καὶ τὸ φεγγάρι ἄπλωνε ἕνα παγωμένο φῶς ποὺ ἄγγιζε στὴν ψυχή.

Μέσα ἀπ' τὰ δέντρα τὸ σκοτάδι κύτταζε σὰν κακιὰ ἀρκούδα.

Τελεύει. Γυρίζει στὸ προσκέφαλο τοῦ παιδιοῦ.

Κοιμότανε.

Ἡ μάννα χαμογελοῦσε στὸν ὕπνο της.

—Νὰ τὴν ξυπνήσω καὶ νὰ τῆς πῶ: «Μὴ γελᾶς, δυστυχισμένη, μὴ γελᾶς, τὸ παιδί μας θὰ πεθάνη!».

Γιατὶ ὅμως νὰ τὴ φαρμακώσω ἀπὸ τώρα;

Τὸ κεφάλι του πονοῦσε.

Καὶ ἔγειρε γιὰ λίγο στὸ πλάϊ τους.

"Οταν πιὰ ξύπνησε, ἡ μέρα πλημμύριζε τὸ δωμάτιο μὲ φῶς.

Ξαφνικά:

—Τὸ παιδί;! Τὸ παιδί;!

Σκούζει κι' ἀπομνίσκει παταγωμένος.

—Τὶ τρομάζεις, ἄντρα; Λέει ἡ γυναῖκα του. Τὸ παιδὶ κοιμᾶται.

Σκύφτει κι' ἀφουγκράζεται τὴν ἀνάσα του.

"Ω! ζοῦσε!

Τρέχει στόν κῆπο — κυττάζει...

Ἡ κάσσα δὲ φαίνεται πουθενά! Τὰ σανίδια, χάϊ, βαλμένα, γυιέ μου, ὅπως καὶ πρίν!

Φαίνεται, οἱ Μοῖρες ποὺ ἀγαπούσανε τὸ νιογέννητο, πήρανε τὸ κοντὸ τὴν Καλόκαρδη καί πές, πὲς τῆς γύρισαν τὴν ἰδέα.

Καὶ γιὰ νὰ τ' ἀποσκεπάσουνε, ἤρθανε καὶ χαλάσανε τὴν κάσσα, πήγανε τὰ καρφιὰ στὴ θέση τους, κόλλησαν ξανὰ τὰ σανίδια, καὶ χαντάκωσαν τὰ ροκανίδια.

Ὁ πατέρας, ἀπὸ φόβο γιὰ τὸ παιδί του, ἔκαμε πὼς δὲν κατάλαβε τίποτα, μάλιστα εἶπε φωναχτά:

—Ναί! "Ολα τοῦτα ἤτανε ἕνα ὄνειρο!

"Ετσι, μεγάλωσε τὸ παιδί.

Καί, φυσικά, ἔγινε ὅπως τ' ἀποφάσισαν οἱ Μοῖρες.

Πλούσιο, μὲ γνώση, μὲ ἀντρεία μὲ εὐγένεια, μὲ ὅλα τὰ καλά!

Ἡ γυναῖκα ποὺ πῆρε ἤτανε κι' αὐτὴ καλή.

Τέλος, οἱ γονιοί του πέθαναν κάποτε. Εἴδανε, στὸ μεταξὺ τὴν προκοπὴ τοῦ παιδιοῦ τους, δοξάσανε τὸ Θεό, κι' εὐχαρίστησαν τὶς καλὲς Μοῖρες.

Τὸ παιδί, τί οα, νὰ πατήση τὰ τριάντα, καὶ νὰ πέση ὡῦ Θανατᾶ!

Φωνάζουνε γιατρούς, οἱ γιατροὶ κάνουνε συμβούλια, παρασυμβούλια — χαμένα πράματα.

Μέρα τὴ μέρα χειροτέρευε.

Τοῦ τέλεψαν οἱ μέρες, θὰ πέθαινε.

Μνίσκει στὸ κρεβάτι καὶ συλλογιέται τὴ ζωή του.

Θυμᾶται τὰ παιδικά του χρόνια.

Μιὰ βρύση μαρμάρινη ποὺ ἔπαιζε μὲ τὸ νερό της.

Κἀποια σπίτια μὲ κήπους.

Οἱ δρόμοι ποὺ περνοῦσε.

"Αχ! ποτέ του δὲν ξαναπερπάτησε σὲ τόσο φεγγεροὺς δρόμους!

Βλέπει τὸν ἑαυτό του.

"Ητανε μικρὸς κι' ἕνας καϋμὸς τὸν ἔκαιγε:

Πότε θὰ μεγάλωνε!

Περνούσανε τόσο ἀργὰ τὰ χρόνια, τόσο ἀργά!..

Καὶ νἄναι, στ' ἀλήθεια, σὰν ἕνα λεφτὸ ὅλος αὐτὸς ὁ καιρός!

Μιὰ νύχτα — θυμᾶται ἄλλη φορά, ἔμεινε ξαπλωμένος στὸν κῆπο τοῦ σπιτιοῦ του καὶ ἄκουγε τὴ σιωπὴ τὴ βαθειά.

Γὺρω, πέφτανε οἱ ἴσκιοι, Μιά διαμαντένια σκόνη ἤτανε ἁπλωμένη πάνω ἀπ' τὰ βουνά.

Τὰ οὐράνια τρέμιζαν ἁπαλά-ἔφεγγαν...

Ὁ χρόνος ἔρχονταν ὁλοΐσια ἀπ' τὴν αἰωνιότητα.

'Εκείνη τὴ νύχτα νόμισε πὼς ἔζησε πολύ.

Καὶ νἄναι, στ' ἀλήθεια, σὰ δυό, σὰν τρία λεφτὰ ὅλος αὐτὸς ὁ καιρός!

Τὸ φτωχό του γείτονα, ποὺ τὸν παραστάθηκε στὴν ἀρρώστια του. ἔκαμε τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας του, καί, μαζὺ μ' ἄλλους,κουβάλησε τὴν κάσσα του ὡς τὸ νεκροταφεῖο-ἀ! τὸ θυμᾶται. ἤτανε κάτι ἀπ' τὴ ζωὴ τὴ λίγη ποὺ ἔζησε.

"Ενα λεφτό, κὰν δυὸ λεφτά!

"Οταν ἀρραβωνιάστηκε, μιά λιόχαρη μέρα, μάζευε γιὰ κείνη λουλούδια στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ του.

"Εμενε κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο. Μέσα σ' ἕνα φῶς χρυσαφί, χρυσαφί.

("Αχ! τίποτις ἄλλο δὲ θυμᾶται τώρα!)

Οἱ ἐκδρομὲς τὰ ταξίδια, τὰ γλέντια, οἱ σπουδές, οἱ ἀρρώστιες-ὅ,τι κι' ἂν ἔκαμε στὴ ζωή του...

Μὰ αὐτὰ σὰν νὰ μὴ τἄζησε!

'Αλλοίμονο εἶχε πεῖ ἡ Καλόκαρδη: νὰ ζήση μονάχα δέκα λεφτά, ὄχι περισσότερο!

Τὸν πάαιναν λυπημένοι οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὸν γνώρισαν.

"Ενας γέροντας διαβάτης. διπλωμένος πὰ στὸ ραβδί του ἀπ' τὰ πολλὰ χρόνια, μόλις τοὺς ἀπάντησε, ἔκαμε τρομαγμένος τὸ σταυρό του καὶ ρώτησε:

—Νέος ἢ γέροντας πέθανε;!

—"Ενα παλλικάρι, ἕνα παλληκαράκι τριάντα χρονῶ!

—"Α! ἄ! πολὺ νωρὶς πέθανε, ξανἄπε, καὶ δόσ' του τὸ σταυρό του.

Καὶ νὰ ξέρης πὼς ἐτοῦτος ὁ γέροντας δὲν εἶχε ζήσει οὔτε μιὰ στιγμή!

Γιατὶ ποτὲ του δὲν εἶχε καλὴ καρδιά καὶ φλόγα μέσα του, ὥστε νὰ πάρη Ζωὴ κι' ἀπὸ ἕνα λουλοῦδι, ἀπὸ μιὰ ἀχτίδα, ἀπὸ μιὰ πέτρα.

ΠΑΡΑΣΚ. Ι. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΠΑΜΠΗ ΝΙΝΤΑ

ΑΠΟΛΟΓΟΣ

(Τὸ τελευταῖο τῆς ἀνέκδοτης συλλογῆς του «Ἡ Δωδεκάτη ὁμιλία».)

Ἡ βαοιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.
Μιὰν ἄλλη δόξα καὶ τιμὴ
ἄλλα-ὑπερκόσμια κι ἀγέρινα,
ἄλλα παλάτια
μοῦ ὠνειρευτηκε ὁ νοῦς καὶ μοῦ βλέπουν τὰ μάτια.
Ἕναν ἄλλο πεντάψηλο θρόνο
ἄφταστο ἀπ' τὴ νόηση τοῦ κόσμου
κι ἄφθαρτο ἀπ' τὸ χρόνο
ἔστησα ἔμπρός μου.
Κι ἀνεβαίνω, ἀνεβαίνω...Καὶ νά με στὸ θρόνο μου ἀπάνω
βασιλιάς!
Ὁ Νίντας ἐγὼ βασιλιάς!
Κι εἶν ἡ βασιλεία μου μονάχα γιὰ μένα.
-Κανέναν ἐκεῖ δὲν καλῶ,
δὲν γελῶ κανένα.
Χωρὶς πολιτείες καί δίχως ἀνθρώπους
εἶν' τὸ δικό μου βασίλειο.
Δὲν κυβερνῶ λαοὺς οὔτε καὶ τόπους.
Στῆς Ἀπεραντοσύνης τὴν κορφὴ, τῆς κοσμομάνας,
στέκω γίγαντας, Ἄτλας,τιτάνας,
διαφαντεύοντας τ'ἄστρα, τὸ φεγγάρι τὸν ἥλιο.
Ἔχω τὸ σύμπαν κλείσει μέσα μου
κ' εἶναι γεμάτο τ'ἄπειρο ἀπὸ μένα.
Καὶ δέρνομαι-μιὰ δύναμη τυφλὴ, ὑπερθεϊκή
—γαλήνη δὲν ἐγνώρισα ποτέ μου—
καὶ δέρνομαι —σταυραδερφὸς τῆς Μπόρας καὶ τ' Ἀνέμου—
κ'ὑψώνομαι κι ἀστράφτω
καὶ κυβερνῶ τὰ χάη!..
Κόσμους χαλῶ κόσμους ξαναπλάθω
σὰν τὸ παιδί...

*
* *

Κ' εἶμαι παιδὶ ἀκυβέρνητο πού πλάνες τὄχουν πνίξει.
Εἶμαι παιδὶ, τὴ μάνα μου φωνάξτε.
Μάννα μου, ἐσὺ, μαννούλα γνωστικὴ ὁρμήνεψέ με.
Συμμάζεψέ με καὶ μ' ἔκαψε
τὸ τραγούδι τὸ πλάνο.
—ἄχ δὲν ξέρω τὶ λέω καὶ τὶκάνω—
συμμμάζεψέ με καὶ μ' ἔκαψε
Πάρε με πάλι σπίτι μας
καὶ χάϊδεψὲ με καὶ ρώτα με τὶ ἔχω.
κι' ἄν—τόσο ἦταν τὸ βλέπω—ἄν πεθάνω,
κήδεψέ με καὶ κλάψε με
καὶ μοιριολόγησέ με.
Μὴ στεργιώσης κεράκι στὸ χῶμα μου ἐπάνω,
καὶ μὴ μὲ σχωρέσης,
Τὰ σχώρια δὲ μοῦ πᾶν καὶ τὰ κεριά,
Ὡς τὰ τώρα πού μὲ βλέπεις καὶ μὲ παίρνει τὸ ποτάμι,
δὲν ἔχω κάμει ἁμάρτημα, κακὸ δὲν ἔχω κάμει.
Ἐγέρασα κ' εἶμαι παιδὶ,
ἕνα παιδι μεγάλο.
Δὲν ἔχω κάμει ἁμάρτημα.
Εἶπα κάποιο τραγουδι, τίποτ' ἄλλο.
Οὔτε ἤμουνα ποτέ μου βασιλιάς,
σταραδερφὸς τῆς Μπόρας καὶ τ' Ἀνέμου,
οὔτε εἶχα—τὸ ξέρω—κανένα βασίλειο,
μήτε κυβέρνησα ποτὲ τ' ἀστέρια καὶ τὸν ἥλιο,
οὔτε αὐτοκυβερνήθηκα ποτέ μου, ὁ πλανεμένος!..

Καράβι ἀκυβέρνητο,
θεατρινὸς βουβὸς, δίχως ρόλο,
ξόδεψα τὴ ζωή μου στὰ χαμένα.
Μονάχα πού τραγούδησα. Αὐτὸ ἦταν ὅλο κι ὅλο.
Ἄσκημο ἄν ἦταν ἤ καλὸ μὴ μοῦ τὸ πῆς.
Ὅπως κ' ἄν τὸ εἶπα, τίποτε γι αὐτὸ δὲ θὰ ζητήσω.
Οἱ ψόγοι μακριά μου, μακριὰ, καὶ τὰ ἐγκώμια
ξορκισμένα
στοῦ ἄστατου ἀνέμου τὰ πολύβοα κύματα.
Ἔτσι ἄσκεφτα κι ἀθέλητα
καθὼς περνοῦσα γειτονιὲς καὶ σταυροδρόμια,
μ' ἀνέβηκε στ' ἀχείλι τὸ τραγούδι
κι ἀρχίνησα σιγά σιγὰ νὰ τραγουδήσω.
Δὲν τὄκαμα γιὰ τὰ χειροκροτήματα...

ΜΠΑΜΠΗΣ ΝΙΝΤΑΣ

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

25)10)1943

Ἀπόψε ἄχ Ναρχόσουν Στρατηγὲ
Μεγαλομάρτυ χριστιανὲ Δημήτριε
Ἂς ἦταν ἡ ρομφαία σου βαμμένη
στὸ πιὸ πικρὸ φαρμάκι
κι' ἄς ἦταν ἡ μορφή Σου φωτισμένη
ἀπ' ὅλη τὴ χαρὰ τὴν ἄδολη τοῦ δίκαιου
ποὺ παίρνει τὴν ἐκδίκηση τῆς ἀνομίας

Ἂς ἤτανε ναρχόσουν μέσ' τὸ πέπλο
τὸ ἄϋλο τ' Ὀχτώβρη πού τυλίγει
τὴν πόλη π' ἀγαπᾶς, τὴν Πόλη Σου
τὴν μολυσμένη ἀπ' τὴν ἀνάσα τοῦ δυνάστη...
Τέτοιον δυνάστη δὲν τὸν γνώρισες ποτέ.

Μὴν ἀποστρέψεις ἀπὸ μᾶς τὸ πρόσωπο,
εἴμαστε ταπεινοὶ καὶ τιποτένιοι λὲν οἱ δυνατοὶ
οἱ ἰσχυροὶ ποὺ ἔντυσαν σὲ σίδερο κι' ἀτσάλι
τὴ μαύρη τους ψυχὴ καὶ τὴν καρδιά τους.
Ὅμως ἔλα. Καλύτερα νὰ σώσεις
ἐμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ τιποτένιους,
ποὺ ὅσο νάναι ξέρουν ν' ἀγαποῦν
πιὸ πολὺ τὴν ἀλήθεια τῆς καρδιᾶς
ἀπὸ τὴ σιδερένια βία τῶν βαρβάρων
Παρά τοὺς βάρβαρους ποὺ λὲν πὼς ἀγαποῦν
μὰ μόνο μῖσος ἔχουν στὴν καρδιά τους...

Ἀπόψε ἄχ! Ναρχόσουν Στρατηγὲ
Μεγαλομάρτυ Χριστιανὲ Δημήτριε
Μὲ τὴ ρομφαία Σου βαμμένη
στὸ πιὸ πικρό φαρμάκι.

Τῆς Πολιτείας σου οἱ πύλες εἶν' ἀνοιχτὲς
Μὰ πιὸ πολὺ οἱ καρδιὲς εἶν' ἀνοιχτὲς
Λευτεργιά! Δημήτριε Στρατηγὲ Μεγαλομάρτυ.

ΚΩΣΤΑΣ Δ. ΜΑΡΙΝΑΚΗΣ

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΟΥ ΔΟΚΙΜΑΣΤΗΚΑΝ

Τοῦ κ. ΣΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ

Χθὲς μόλις σύγασε ὁ σάλαγος τῆς μάχης τῆς μεγαλύτερης σύγκρουσης θελήσεων ποὺ εἶδε ποτὲ ὁ κόσμος καὶ κόπηκε ἄγνωστο ποῦ, στὴ μέση ἢ στὸ τέλος του, τὸ ἀνέκφραστο τραγοῦδι τοῦ πένθους, ποὺ ἐπιστρατεύθηκε νὰ δόση θέλγητρα καὶ γοητεία στὴν πλάνη ἐκείνη ποὺ ξεπρόβαλλε καλπάζοντας ἔξαλλη καὶ ξέφρενη μέσα ἀπὸ τὴν σκοτεινιὰ τῶν γερμανικῶν δρυμῶν καὶ μὲ ὄργανα ἀπὸ κόκκαλα ἀδικοσκοτωμένων ἀνθρώπων διαλαλοῦσε μὲ μύριες μεθυσμένες φωνὲς μιᾶς τρελλῆς εἰμαρμένης, πρὸς τοὺς τέσσαρες ἀνέμους, τὸν ἐρχομὸ καὶ τὴν κατίσχυσι τοῦ κράτους τοῦ χαμοῦ καὶ τῆς φρίκης.

Ἡ θύελλα τοῦ σιδήρου μὲ τὶς χιλιάδες πολεμικὰ φλάμπουρα, ποὺ εἶχανε τὸ χρῶμα καὶ τὰ σήματα τῆς κατάρας, ἂν καὶ ἐξαπολύθηκε ἀρχικὰ μακρυά μας, δὲν ἄργησε ὅμως μιὰ ἀποφράδα μέρα νὰ φθάση καὶ στὰ σύνορα τῆς χώρας μας, ποὺ εἶναι ἕνα φυσικὸ πέρασμα τῶν μεγάλων πεπρωμένων τῆς ἀνθρωπότητας καὶ ἡ λυδία λίθος ποὺ δοκιμάζει ἀδέκαστα τὰ πραγματικὰ κίνητρα τῶν λαῶν ποὺ θέλησαν ἄνομα νὰ τραβήξουν πρὸς τὴν ὑποδούλωση τοῦ κόσμου.

Τὸ ἀνθρώπινο τοπεῖο τοῦ τόπου αὐτοῦ φαίνεται νὰ μὴ μεταβλήθηκε καθόλου ἀπὸ τότε ποὺ πάτησε γιὰ πρώτη φορὰ ἔκθαμβη καὶ μαγεμμένη ἡ αἰωνόβια φυλή μας στὴν γωνιὰ αὐτὴ τῆς γῆς. Αὐτὸ τὸ ἀπόδειξε περίτρανα ὁ πόλεμος ποὺ μόλις τελείωσε.

Ἐνῶ οἱ σειρῆνες τοῦ ψεύδους, τῶν ὑποκινητῶν, καὶ ἀρχιμαστόρων τοῦ πολέμου αὐτοῦ σκορπούσανε στὰ πέρατα τῆς τρομαγμένης οἰκουμένης μὲ τὶς ἀκούραστες γλῶσσες τῶν δαιμόνων ποὺ· φωλιάζει μέσα στὰ κανόνια, ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς εἶναι ἀγῶνας ἰδεολογιῶν, θρησκειῶν καὶ ψωμιοῦ καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἕνας ἁγιασμένος πόλεμος, οἱ ἄνθρωποι τοῦ τόπου αὐτοῦ ποὺ εἶναι ριζωμένοι σ' αὐτὸν σὰν τὰ δέντρα καὶ τοὺς βράχους του, μὲ τὴν στάση τους καὶ τὴν ἀγωνιστική τους διάθεση, σύντομα ξεσκεπάσανε καὶ ἀποκαλύψανε τὴν ἐφεύρεση τοῦ ψεύδους αὐτοῦ καὶ ἀποδείξανε μὲ λαμπρότητα ἄφθαστη ὅτι ἡ ὅλη ὑπόθεση τοῦ πολέμου αὐτοῦ εἶναι ἀγῶνας τραχὺς καὶ θανάσιμος τῆς ἐπιβολῆς τρόπου ζωῆς καὶ μεταχείρισης τῶν ἀνθρώπων. Τὸ σταμάτημα τῆς θύελλας τοῦ σιδήρου ποὺ ἐξαπέλυσαν οἱ σιδηρόφρακτες ὀρδὲς ποὺ ὁδηγοῦσε μὲ ἀνοίπωτη σκληράδα ὁ νέος Κουτόος καὶ τὶς εἶχε ὑπνωτισμένες κάτω ἀπὸ τὸν φοβερὸ λόγο του, ποὺ εἶχε τὴν δύναμι νόμου τῆς μοίρας —ἔστω καὶ γιὰ λίγο— ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο τοπεῖο τῆς Ἑλλάδος, ἔδωκε τὸ θάρρος τῆς θυσίας καὶ τὴν δύναμη τῆς ἀντίστασης σ' ὅλους τοὺς ἄλλους ποὺ ἀγαποῦσαν πραγματικὰ τὴν Ἐλευθερία.

Ἔτσι οἱ διάφοροι λαοὶ οἱ φοβισμένοι καὶ κατάπληκτοι ἀπὸ τὸν αἰφνιδιασμὸ πήρανε συναίσθηση τῆς δύναμης τοῦ ἀριθμοῦ των καὶ κυνηγήσανε ὡς τὴ σπηλιά του τὸ ἄλλόκοτο ἐκεῖνο φολιδωτὸ τέρας τοῦ δεσποτισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας, ποὺ στὸ ἕνα του χέρι κρατοῦσε μέλι καὶ στὸ ἄλλο τὴν γάτα μὲ τὶς ἑπτὰ οὐρὲς καὶ δὲν μποροῦσε ν' ἀναπνεύση παρὰ ὅταν ἡ ἀτμόσφαιρα μύριζε ἀθλιότητα ὅλων τῶν μορφῶν καὶ τῶν βαθμῶν. Τὸ ἀνθρώπινο τοπεῖο τῆς Ἑλλάδος μέσα στὸ πόλεμο ἔδοσε τὶς ἀναλογίες καὶ τὸ μέτρο τῆς εἰκόνας τῆς Νίκης ποὺ ἔπρεπε δυστυχῶς νὰ πραγματοποιηθῆ μὲ τὸ αἷμα καὶ τὰ δάκρυα τὰ καυτὰ τῶν ἐλεύθερων ἀνθρώπων ποὺ ὡρκίσθηκαν νὰ εἶναι πιὰ διαρκῶς ἡρωϊκοί, ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἔννοια τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς πραγματικῆς καὶ γνήσιας Δημοκρατίας ποὺ εἶναι: τὸ πῶς οἱ πολλοὶ θὰ διαλέγουνε τοὺς λίγους ἱκανοὺς καὶ ἄριστους, ποὺ μὲ τὴν θέληση τῶν πολλῶν θὰ πραγματοποιήσουνε τὸ ἀτόφιο πνεῦμα της ποὺ εἶναι ἡ συγχώνευσητοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ γενικοῦ συμφέροντος τῶν ἀνθρώπων σ' ἕνα ἁρμονικὸ ὅλο.

Χωρὶς ὑπερβολὴ καὶ ἀλαζονεία, χωρὶς καμμιὰ περιττὴ ἔξαρση ἐγωϊσμοῦ καὶ ἄμετρης ὑπερηφάνειας οἱ ἄνθρωποι τῆς γενειᾶς τοῦ 40 μποροῦνε νὰ ποῦνε ὅτι ζοῦνε σὲ μιὰ ἐνδιαφέρουσα ἐποχὴ καὶ τὸ σπουδαιότερο. ὅτι τὴν ἐννοοῦνε, αὐτὸ δὲ γιατὶ εἴτε τὸ θέλαν, εἴτε ὄχι δοκιμάστηκαν μέσα στὸ μοιραῖο ἄγριο καὶ παθιασμένο αὐτὸ δρᾶμα ποὺ λέγεται πόλεμος.

Ἀπὸ τὴ ζωὴ τήν ἴδια φαίνεται νὰ ἔγιναν ἔτσι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ὥστε ἅμα παύσουνε νὰ πηγαίνουνε πρὸς τὰ ἐμπρὸς, ἀμέσως νὰ γυρνοῦν καὶ νὰ πηγαίνουν πρὸς τὰ πίσω.

Ὁ ἄθλος τῆς γενειᾶς τοῦ 40 εἶναι, ὅτι ἀπέτρεψε τέτοιο σταμάτημα καὶ νίκησε τὴν πισοδρόμηση τῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας.

Ἡ γενειὰ αὐτὴ ζητει σήμερα ἐπίμονα νὰ ἀξιολογηθῆ.

Εἶναι μεγάλο ὁμολογουμένως τό πρόβλημα ποὺ ἔχει γιὰ λύση του: τὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ πῶς πέρνει ὁ ἄνθρωπος ἀξία.

Πάντως χωρὶν νὰ καμαναλωθοῦμε σὲ ἰδεολογισμοὺς μυστικισμοῦ καὶ πνευματικῆς ἀπάτης, διαπιστώνεται ὅτι ὁ ἄνθρωλος ὡς μονάδα ἀλλὰ καὶ ὡς μεγάλος ἀριθμὸς πέρνει ἀξία ἀπὸ τὴν κατανίκηση τῶν ἐμποδίων ποὺ συναντᾶ στό δρόμο του γιὰ τὸ συναπάντημα τοῦ ἡλιου καὶ τῆς ζεστασιᾶς τῆς ζωῆς. Ὁ τελευταῖος πόλεμος ποὺ ζήσαμε καὶ βγήκαμε νικητὲς καὶ σὲ διαστάσεις ἀποδείχτηκε ἡ μεγαλύτερη σὲ μέσα σύρραξις στερέωσε ὠμότατα ἀκόμη μιὰ φορὰ τὴν ἀλήθειαὅτι ὁ ἄνθρωπος σκοτώνει καὶ ὄχι οἱ μηχανὲς, αὐτὸς μὲ τὴν θελησή του στέκεται μπροστὰ σὰν ἐμπόδιο,μὲ τὸ σταμάτημα τῆς φορᾶς τῆς ζωῆς πρὸςτὰ ἐμπρός,

Θὰ εἶναι τρομερὸ νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι αὐτὸ ποὺ λέμε πρόοδος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ κατανίκηση καὶ συντριβὴ ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο. Οἱ ἄνθρωποι ὅμως μεγαλουργισαν σὰν ἄτομα καὶ φυλὴ μὲ ὅπλο „στὰ χέρια των τὴν ἡμερότητά τους καὶ ὅταν ὁ οὐρανὸς τοῦ ἐνστίκνου των ἦτανε καθαρὸς ἀπὸ τὴ βαρειὰ καταχνιὰ καὶ τὰ μαῦρα ἀπειλητικὰ σύννεφα τῆς θύελλας τοῦ πάθους.

Οἱ στιγμὲς τοῦ ζοῦμε τώρα σὰν ἀναπαύομενοι νικητές, δὲν εἴδανε ἀκόμη τὴν αὐγὴν ἐκείνη τὴν βαμμένη μὲ τὸ αἰσιόδοξο καὶ αὐτοκρατορικὸ χρῶμα ν'ἀνατέλη στὸν ὁρίζοντα καὶ νὰ προμηνύη μιὰ φωτεινὴ μέρα.

Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῶν ἀνθρώπινων ἐλπίδων, ὁ δίκαιος Θεός, δηλαδὴ ἡ νίκη ἡ μεγάλη τοῦ ἀνθρώπου ἐπάνω στὰ πράγματα δὲν πραγματοποιήθηκε ἀκόμη. Αὐτὴ τὴν μεγάλη πραγματοποίηση ἔχει καθῆκον νὰ μὴ χάση ὁ σημερινὸς δοκιμασμένος ἄνθρωπος, ποὺ ἔχει ὅλη τὴν πείρα καὶ τὴν γνῶση τοῦ πόσο ζυγύζει ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ καὶ ὑπόσταση.

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος εἶναι λυπηρὸ νὰ παρουσιάζει πάλι τὸ φαινόμενο ἑνὸς δούλου ποὺ φυάττει μπρὸςστὸ θεάματῆς πλάνης τῆς καταστροφικότητας καὶ τῆς φθορᾶς καὶ ποὺ εἶναι ἀδύναμος νὰ ἐννοήση, ὅτι αὐτὸ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ δημιουργηθῆ δὲν μπορεῖ καὶ νὰ καταστραφῆ.

Αὐτὸ στηρίζει μιὰ μοναδικὴ ἀλήθεια πὼς πρέπει νὰ μᾶς ἐνδιαφέρει πρότιστα ὁ ἄνθρωπος καὶ ὄχι οἱ θεωρίες ποὺ τὸν ἀπεικονίζουν συνήθως κακέκτυπα καὶ ἔπειτα ἡ ζωὴ καὶ ὄχι οἱ ἰδεολογίες.

Εἶναι πιὰ καιρὸς νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὶς διάφορες φυλακὲς καὶ πλάνες ποὺ χτίζουνε καὶ στηρίζουνε διάφορες θεωρίες καὶ συστήματα.

Ὕστερα ἀπὸ τὴν δοκιμασία αὐτὴ ποὺ ζήσαμε, μιὰ εἶναι ἡ σωτηρία, νὰ γυρίσουμε στὸν ἑαυτό μας νὰ πάρουμε στὰ χέρια μας τὴν τύχη μας, ἔτσι μονάχα θὰ μπορέσουμε νὰ στηρίξουμε τὰ τρεμάμενα βήματά μας καὶ θὰ δόσουμε νέες μορφὲς ἰδέας μέσα στὴν παροῦσα διαλεχτικὴ στιγμὴ ποὺ ν' ἀνταποκρίνονται καὶ νὰ ταυτίζονται πληρέστατα πρὸς τὴν πραγτικότητα ἀνοικοδομόντας μιὰ ἀνθρώπινη συνείδηση ποὺ νὰ μὴ ἐννοεῖται, ἔξω ἀπὸ μιὰ κοινωνία ἀνθρώπων κυβερνομένη ἀπὸ ἀνθρώπους.

ΣΤΥΛ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

J. W. GOETHE

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ὅταν ὁ ἅγιος
αἰώνιος πατέρας
ἀπὸ ἄγρια νέφη
ἀστραπὲς εὐλογίας
σκορπάει στὴ γῆ,
τότε τὴν ἄκρη
τὸν φιλῶ τοῦ χιτῶνα,
μὲ δέος παιδιοῦ
στὰ στήθια πιστά.

Γιατὶ μὲ Θεούς,
κανεὶς μὴ ζητήση
νὰ μετρηθῆ!
Ἂς ὑψωθῆ κι' ἡ κορφή του
τὰ σύννεφα ἀγγίξει
δὲν στεριώνουν πιὰ
τ' ἀβέβαια πόδια
καὶ μ' αὐτὸν παίζουν
μπόρες κι' ἀνέμοι.

Κι' ὅταν μὲ στέριο
πόδι πατάει
στὴν αἰώνια πάνω καλόχτιστη γῆ,
οὔτε κἂν φτάνει
μὲ τὸ πλατάνι
ἢ μὲ τὸ κλῆμα νὰ μετρηθῆ.

Τὶ ξεχωρίζει
Θεοὺς ἀπ' ἀνθρώπους;
Πὼς ἄπειρα κύματα
μπροστά των κυλοῦνε
σ' αἰώνια ροὴ
Μᾶς ὑψώνει ἐμᾶς
μᾶς ρουφάει τὸ κῦμα
καὶ βυθιζόμαστε.

Ἕνας κύκλος μικρὸς
τὴ ζωή μας ὁρίζει
κι' οἱ γενιὲς μοναχὰ
συνεχίζουν τὸν ἀτέλειωτο
τῆς ὕπαρξης δρόμο.

Μεταφρ. ΠΑΝ. ΜΑΡΙΝΑΚΗ

Γ. ΘΕΜΕΛΗ "ΓΥΜΝΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ„

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1945

Δὲν ξέρω ἂν ὁ συγγραφέας τῆς κρινόμενης συλλογῆς ποιημάτων, ἔχει ὑπ' ὄψιν του ἕνα ἔργο Γκρὰν Γκινιόλ ποὺ ἐπιγράφεται τὸ «χέρι τοῦ Διαβόλου». Μὲ λίγα λόγια ἡ ὑπόθεσίς του εἶναι: πῶς ἕνας μέτριος. καὶ ἄσημος ζωγράφος, μιὰ νύχτα μὲ πυχτὸ σὰ λυωμένη πίσσα σκοτάδι, ἀγοράζει ἀπὸ κάποιο καταραμένο ἕνα Talisman, ἕνα χέρι ἀνθρώπινο ξεραμένο γιὰ μιά δεκάρα, ὄχι παραπάνω. Τὸ χέρι αὐτὸ ἀντικαθιστᾶ τὸ δικό του καὶ ἀπὸ τότε ἡ πινελιά του πιὰ δίνει ἀριστουργήματα καὶ θαύματα γραμμῆς καὶ. σύνθεσης. Τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἀμέσως τὸν ἀγκάλιασε τὸ αἴνιγμα καί τὸ παίγνιο αὐτοῦ τοῦ κόσμου ἡ Δόξα. Τὸ χέρι αὐτὸ τό θαυματουργό, ὅπως θὰ καταλάβατε ἦτανε τὸ χέρι τοῦ μεγάλου δασκάλου καὶ φιλάνθρωπου τοῦ Σατανᾶ.

Κάποιο τέτοιο χέρι χρειάζεται ἀσφαλῶς γιὰ σύμμαχο πιστό ἡ τεχνοτροπία ποὺ ἀκολουθεῖ ὁ κ. Θέμελης, γιὰ νὰ δόση τὴν συναρμολόγησην ἐκείνη ποὺ τὴν λέμε μορφὴ καὶ εἶναι πολὺ διάφορο πρᾶγμα ἀπὸ τά τεχνικὰ σύνεργα ποὺ κάνουνε, μιὰ «κατασκευὴ». Ἡ κατασκευὴ δὲ γιὰ νὰ πάρη ζωή. καὶ αὐτὸ σχεδόν πάντοτε φαινομενικά, χρειάζεται τὴν ἀτμόσφαιρα ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἱκανότης ἑνὸς μάγου, ἀδιάφορο ἂν αὐτὸς κατοικεῖ σὲ μιὰ σύγχρονη τσιμεντένια πόλι ἢ στὰ λασπένια σπίτια ἑνὸς χωριοῦ ἐρυθροδέρμων.

Ἡ συντεχνία τῶν μάγων παντοῦ καὶ πάντοτε ἔκανε καλὲς, χρυσὲς καὶ παστρικιὲς δουλειὲς μέσα στὰ ἀνθρώπινα κοπάδια. Μέ κανένα πουκάμισο φειδιοῦ στὰ χέρια, μὲ καμμιὰ νεκροκεφαλὴ ἤ καμμιὰ μπαλσαμωμένη κουκουβάγια ἤ κανένα ξεραμένο χέρι μαύρου δούλου ἁλυσσοδεμένο στὸν τοῖχο τῆς σπηλιᾶς τοῦ μάγου ποὺ μαστιγωνότανε ἱεροτελεστικὰ καὶ ἐπιδεικτικὰ ἔφερναν πάντοτε σὲ τέρμα καλὸ τὸν σκοπό τους.

"Ολα αὐτὰ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἀρνηθοῦμε, γεννούσανε αὐτόματα μέσα ἀπὸ ἕνα φόβο λουσμένο μ' ἕνα ἄφθονο κρῦο ἱδρῶτα τὸν πόθο τῆς γνώσης καὶ τῆς κατάκτησης τῆς ζωῆς. Βάση τῆς τέχνης τῶν μάγων, ὅπως βλέπουμε εἶναι ἡ δύναμη τοῦ διάκοσμου ὁ ἔξαλλος ὁ φρικώδης ὁ ἀνείπωτος σὲ βδελύγμια καὶ ἀποστροφή.

Ἡ τεχνοτροπία ποὺ ἀκολουθεῖ ὁ κ. Θέμελης μὲ φανατισμὸ μυημένου, ὅπως εἶπα παραπάνω γιὰ τὴν μαγεία, ἔχει καὶ αὐτὴ γιὰ βάση καὶ ἰσορροπία της τόν διάκοσμο τῶν λέξεων καὶ ἐννοιῶν τῶν εἰκόνων καὶ εἶναι ἡ σύγχρονη μαύρη μαγεία στὴν τέχνη.

Δὲν πρόκειται ὅμως νὰ γράψουμε«Ἔξεν χάμμερ» ἐναντίον της. Ἁπλούστατα θέλαμε νὰ τὴν τοποθετήσουμε ἐκεῖ ποὺ πρέπει.

Δουλειὰ τῆς εὐσυνείδητης κριτικῆς ὅπως ξέρουμε εἶναι ἡ δημιουργία τῆς διανοητικῆς ἀτμόσφαιρας τῆς ἐποχῆς καὶ ἀκόμη νὰ κάνη νά λάβουνε γνώση οἱ ἄνθρωποι τοῦ σημείου ὅπου ἔχουνε φθάσει.

Ἡ ποίησης μὲ τὴν τεχνοτροπία αὐτὴ μετατρέπεται σένα ἀντικαταστατὸ ἡδονιστικὸ ποτό, χάνει τὴν φυσική της γοητεία καὶ δύναμη ἀπομακρύνεται ἀφύσικα καὶ τεχνητὰ ἀπὸ τὴν ζωὴ καὶ τὶς δυνάμεις ποὺ τὴν κρατοῦνε πάντοτε νέα καὶ παραδίνεται μεθυσμένη στὶς ἀράχνες τῶν τεχνητῶν παραδείσων ἑνὸς διεφθαρμένου ἐνστίκτου, ποὺ παραδέρνει ἐξόριστο ἔξω ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ Σύμπαντος ποὺ συμβαίνει νὰ εἶναι καὶ λιγάκι νόμοι τῆς Τέχνης.

Ἀκόμη καταργεῖ τά ἀντικειμενικά κριτήρια τῆς διαβάθμησης τῆς ποιότητας καὶ στὴν θέση τους τοποθετεῖ τὴν ἀνοχὴ δηλαδὴ νὰ μὴ μποροῦμε νὰ ποῦμε ναὶ ἢ ὄχι.

Ἐπίσης καταργεῖ μὲ ἐπαναστατημένη διάθεση τὰ ὅρια τοῦ ἐπιτυχημένου καὶ ἀποτυχημένου τεχνήτη καὶ ἐγκαθιδρύει ἕνα εἶδος ἰσότητας ὅλων τῶν ὀπαδῶν της μπροστὰ στὴν δάφνη τῆς ἐπιτυχίας Ἀλλὰ τό σπουδαιότερο, ὅτι μᾶς λέγει πὼς ἡ ποίηση δὲν εἶναι μέσα στὸν τεχνίτη ἀλλὰ πρέπει ν' ἀναζητηθεῖ μὲ περισσὴ φροντίδα καὶ νὰ βρεθῆ ἔξω ἀπ' αὐτὸν.

Ζητᾶ καὶ αὐτὴ μιὰ νέα φρικίαση στήν τέχνη, ἀλλὰ δὲν τὸ κατορθώνει, διότι δὲν ἔχει τὴν δύναμη νὰ κάνη τὴν ζωὴ νὰ μεταπηδήση σὲ μορφές. Μὲ τὴν σχισμένη σκέψι της ἡ τεχνοτροπία αὐτὴ κυνηγᾶ νὰ συλλάβη τὰ θέλγητρα τῆς φρίκης, ποὺ ὅπως λέγει ὁ Μπωτλαίρ μεθοῦν τοὺς δυνατοὺς καὶ στηρίζουν τὰ βήματα τῆς ζωῆς, Δὲν συλλαμβάνονται ὅμως μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἐνεργῆ αὐτή, δηλαδὴ μὲ τὸν τρόπο ποὺ καπνίζει, ἕνας ἀπόκοσμος μανταρῖνος τὸ ἀφιόνι του κάτω ἀπὸ ἕνα βιολετὶ χρῶμα, ἀλλάζοντας τσιμπούκια πότε μὲ ἐπιστόμιο ἀπὸ ἀσήμι ἢ χρυσάφι καὶ πότε ἀπὸ ἴασπι ἢ ράμφος ἀετοῦ γιὰ νὰ ἀπολαύση ὅλες τὶς ὑποχρεώσεις τῶν διαφανῶν ὀνείρων καὶ τὴν κλίμακα τῶν ἀνέκφραστων λεπτῶν ἡδονῶν, ποὺ τοῦ χαρίζει τὸ πυχτὸ δάκρυ τοῦ θεϊκοῦ κεφαλιοῦ τοῦ μάκου.

Θέλει νὰ δείξη ἀκόμη ἡ τεχνοτροπία αὐτὴ τὴν ἀπόγνωση τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἐποχῆς μας, ἀλλ' αὐτὸ μὲ τὸν τρόπο σχεδὸν ποὺ τὸ κάνουν καὶ οἱ μάγοι τῶν ἐρυθροδέρμων, μαστιγώνοντας κάτω ἀπὸ τὸ ὁλόγεμο φεγγάρι, ἕνα σκῦλο καὶ ἔτσι μὲ τό οὐρλιατό του θέλουνε νὰ δείξουνε τὴν ἀπόγνωσι τῆς ζωῆς πρὸς τὰ πνεύματα τοῦ Ὕψους.

Ὁ κ. Θέμελης θαυμάζει τὴν τεχνοτροπία αὐτὴ καὶ προσπαθῆ νὰ δημιουργήση μέσα σ' αὐτὴν καὶ τὸ κλῖμα της, αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει ἡ ἔκδοσι τῆς τελευταίας συλλογῆς του. Τοῦ χρειάζεται ἔπαινος ἂν τὸ πάρουμε τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὴν ἄποψι τῆς προσπαθείας ἑνὸς πρωτοπόρου

Ἄλλο δὲ ζήτημα γιατὶ διάλεξε τὴν τεχνοτροπία αὐτὴ, τὴν ἄγουρη ἀκόμη, ποὺ βρίσκεται στὸ στάδιο τῆς ἀναζήτησης καί τοῦ πειραματισμοῦ, ἐνῶ μποροῦσε μὲ τὴν ποιητικὴ διάθεση ποὺ τὸν διακρίνει νὰ δόση κάτι τὸ παραγωγικὸ καὶ ὄχι νὰ παρουσιάζεται σὰν «ρωμαῖος».

Μετὰ λύπης διαπιστώνουμε. ὅτι ὁ ἀπολογισμὸς αὐτοῦ τοῦ ἔργου του, τοῦ προσκομίζη κάποια ζημία, ἀπροσδιορίστου διαστάσεων, στὴν ἐν γένει διανοητική του θεμελίωση.

Ἔτσι παρουσιάζεται πολὺ τεχνικὸς, θὰ ἔλεγε κανεὶς ἐγκεφαλικὸς, ποὺ ράβει καὶ ξιλώνει φόρμουλες καὶ συνταγὲς ποιητικῆς δημιουργίας, μέ τέλειο ἀποκλεισμό τῆς ἐμπειρικῆς ζωῆς. πρᾶγμα ποὺ γεννᾶ μιὰ ἀποστροφὴ καὶ περιφρόνησι παρὰ τὸν θαυμασμό.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ τεχνοτροπία αὐτὴ ἀκόμη δὲν ἔγινε ποιητικὴ μόρφωση ἔτσι μόνο ἐξηγοῦνται οἱ κοινοτυπίες της καὶ οἱ χοντροκοπίες ποὺ ἐμφανίζει ἀδιάντροπα, διότι ἂν ἔχει γίνη μόρφωση δηλαδὴ ὁ τεχνίτης ἔδινε αὐτὸ ποὺ μένει ἀφοῦ ξεχάση ὅ,τι διάβασε ἢ εἶδε, τότε θὰ εἶχε τὶς ρίζες της κοντὰ στὴν πηγὴ τοῦ μυστικοῦ τῆς ἀληθινῆς δημιουργίας.

Γιὰ τὴν ποίηση αὐτὴ τοῦ κ. Θέμελη δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι εἶναι ἡ κρυφὴ μελωδία τῆς αὐτοδιδαχῆς του, ὅταν βλέπουμε νὰ προσπαθῆ καθ' ἕνα ἀπὸ τὰ ποιήματά του, νὰ γίνη ὁ νεκροθάφτης τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ νὰ χρειάζεται ἱκανότης ἀποκρυφολογίας γιὰ νὰ μπῆ κανεὶς στὰ μονοπάτια τὰ σκοτεινὰ μὲ τὴν τεχνικὴ συσκότιση τῆς ποίησής του.

Μπορεῖ νὰ πιστεύη ὁ κ. Θέμελης τὸν ἀφορισμό του Πόε ὅτι «δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη ἔκτακτο κάλλος, χωρὶς κάποια, ἰδιορρυθμία στὶς ἀναλογίες» καὶ τοιουτοτρόπως νὰ ἐξηγοῦνται μερικές του ὑπερβολὲς σὲ ἀσύνδετη ἐξυπνάδα, εἰκόνες καὶ ἐκφράσεις ὄφους.

Αὐτὰ καλά, ἀλλά, ἄλλα εἶναι ἐκεῖνα ποὺ κάνουνε τὴν ποίησή του αὐτὴ γενικὰ ἀναιμικὴ καὶ ἄτονη. Λείπει ἀπὸ μέσα της ἡ ἀλλόκοτη ἐκείνη δύναμη τῆς τέχνης ποὺ δημιουργεῖ μορφές, μ' ἄλλα λόγια νὰ καταδικάζει τὰ πράγματα νὰ εἶναι ἔτσι καὶ ὄχι ἀλλοιῶς. Ἔπειτα ὡς δημιουργὸς τοῦ λόγου, ὁ κ. Θέμελης, δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς παρουσιάση τὴν νοσηρότητα ἢ τὸ παιχνίδι ποὺ θέλγει καὶ κεντρίζει τὸ ἀνθρώπινο κοπάδι. Ὕλη του καὶ οὐρανός του δὲν εἶναι ἡ συλλογικὴ ψυχὴ τῶν συνανθρώπων του, ποὺ τοὺς ἀγκαλιάζουν καὶ τοὺς πλαισιώνουν τὰ ἴδια δέντρα, τὰ ἴδια ζῶα, ἡ ἴδια θάλασσα καὶ τὰ ποτάμια καὶ ὁ ἴδιος οὐρανὸς ἑνὸς ὁρισμένου τόπου. Ἡ ποίησή του δὲν μᾶς λέγει, δὲν μᾶς τραγουδᾶ τὴ μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι ὁ ἄνθρωπος γεννήθηκε μαζὶ μ' αὐτὰ καὶ δὲ μπορεῖ νὰ ἐννοηθῆ χωρὶς αὐτά,

Τὰ τραγούδια του δὲν περιέχουν καμμιὰ ἀπὸ τὶς ἀνησυχίες ἐκεῖνες τοῦ ἀνθρώπου ποὺ πατᾶ γερὰ ἐπάνω στὴ γῆ καὶ σέβεται βαθειὰ τὸ πνεῦμα τῆς γῆς. Τίποτε δὲν τρέχει μέσα στὶς βλέβες τῶν στίχων του, ἀπὸ τὴν πνευματοποιημένη πονηράδα τοῦ ψειδιοῦ καὶ ὑπερηφάνεια τοῦ ἀετοῦ ποὺ εἶναι τὰ πραγματικὰ σύμβολα τῆς δύναμης ποὺ φωλιάζει μέσα στὸ κάθε ζῶο ποὺ λέγεται ἄνθρωπος.

Ἕνα πρᾶγμα ὅμως δὲν μπορεῖ ν' ἀποκρυβῆ, τὰ ποιήματα τοῦ κ. Θέμελη ἔχουνε ἕνα πλῆθος ἀπὸ παγωμένες εἰκόνες, ὁμολογουμένως ἀληθινοῦ αἰσθήματος, ποὺ προβάλουνε σὰν σαῦρες καὶ ζητοῦν τὸν ζεστὸ καὶ ζωογόνο βράχο ποὺ τὸν πυρώνει ὁ ἥλιος τῆς δημιουργίας.

Ὁ λογικευόμενος αὐτὸς μετριοπαθὴς σουρεαλιστής, γιὰ νὰ εἶναι συνεπὴς πρὸς τὸ δόγμα του,ἀναγκάζεται νὰ μὴ δουλεύη ἐπάνω στὸ ὑλικὸ ποὺ στηρίζει τὶς ἀνθρώπινες καρδιὲς καὶ κάνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ φθάνουν ἀπὸ τὸ σήμερα στὸ αὔριο. Ἀπαρνίεται ἐν ἐπιγνώσει καὶ κάτω ἀπὸ τὸ βάρος μιᾶς ἀχαρακτήριστης ἀνυμποριᾶς, τὴ χαρὰ αὐτὴ τὴ χρυσῆ τοῦ ἀληθινοῦ δημιουργοῦ. Ἀλλὰ δημιουργὸς χωρὶς τὴ χαρὰ αὐτὴ τὴν ἁπλῆ καὶ ἀπέριττη στὴν ψυχή, μοιάζει μ' ἕνα θλιβερὸ καὶ πένθιμο εὐνοῦχο.

Ὁμολογῶ ὅτι δὲν θέλω καθόλου νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ὁ κ. Θέμελης, θέλει πραγματικὰ νὰ προβάλη μὲ τὸ καβαλιστικὸ σῆμα τοῦ αἱρετικοῦ στὸ στῆθος καὶ ὅτι εἶναι ἕνας ἀμετανόητος θαυμαστὴς τῆς «καινῆς μανίας». Ἀλλὰ αὐτὸ ὅπως βλέπω εἶναι ἁπλῶς ἕνας προσωπικός μου πόθος.

Τὰ τελώνια ποὺ προσπαθοῦνε νὰ κολάσουνε τὴν ψυχὴ τῆς τέχνης τὸν τραβοῦνε, τὸν συγκινοῦνε μέχρι δακρύων καὶ αὐτὸς σὰν πολλοὺς ἄλλους ποὺ βρίσκονται μεσόστρατα, ἀλλὰ δὲ μπόρεσαν ἀκόμα νὰ διακρίνουνε καὶ ξεκαθαρίσουνε τὸ δρόμο ποὺ πρέπει ν' ἀκολουθήσουν, προσπαθεῖ μὲ τὴν ἀλχημεία τοῦ ἐγωϊσμοῦ του νὰ μεταβάλλη τὶς τύψεις τῆς συνείδησής του σὲ θυμό, ὅπως λέγει κάπου παραστατικὰ ὁ Οὐάϊλν. Ἔτσι τὸν βλέπουμε νὰ ὑψώνη μιὰ κακόμορφη παραποιημένη στήλη, ἕνα ξόανο μεγαλοστομίας, ποὺ ἐπὶ πλέον τὸ ντύνει μὲ τὰ

Απο Μηνα Σε Μηνα

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΤΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ Κ' ΟΙ ΝΕΟΙ

Ένας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς σκοποὺς τοῦ περιοδικοῦ τούτου, εἶναι τὸ ἀγκάλιασμα τῆς νιότης. Πολλὲς φορὲς μιλήσαμε ἀπὸ τὶς στῆλες του γιὰ τὸ δημιουργικὸ Νέο. Γιὰ τὰ ἐμπόδια ποὺ συναντᾶ μέσα στὸ σύγχρονο πνεῦμα τῆς κοινωνίας. Τώρα εἶναι χαρά μας μεγάλη νὰ φιλοξενήσουμε στὶς στῆλες μας, τοὺς Νέους. Γι'αὐτό, ὅσοι Νέοι ἔχουν στοχασθεῖ, ὅσοι ἔχουν μοχθήσει, ἂς ἔρθουν κοντά μας. Πιστεύουμε πὼς στὸν ἄνθρωπο ὑπάρχει κάτι τὸ ἀκατάλυτο καὶ αἰώνιο. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀκατάλυτο εἶναι τὸ νεανικὸ στοιχεῖο. Ὁ Νέος εἶναι τὸ ὅραμα ποὺ ὑπάρχει μέσα στὸν ἄνθρωπο. Ὁ Νέος εἶναι τὸ δημιουργικὸ στοιχεῖο τῆς κοινωνίας. Εἶναι ἡ δύναμη ἐκείνη ποὺ ἀνανεώνει τὸ χρόνο. Εἶναι ἡ δύναμη ἐκείνη ποὺ προφητεύει τὸ μελλούμενο, μετουσιώνοντας τὸ παρελθὸν μέσα στὸ παρόν. Ἡ προσπάθειά μας εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε ἰδιοτέλεια. Εἶναι ἔξω ἀπὸ κάθε συγκαιρινὸ σκοπό. Θέλουμε τὴν ὕπαρξη τοῦ δημιουργικοῦ ἀνθρώπου. Θέλουμε νὰ δημιουργήσουμε συνειδήσεις, ποὺ εἶναι τὸ πιὸ βασικὸ γιὰ τὴν ὕπαρξη τῆς κοινωνίας.

Ἡ προσπάθειά μας τελειώνει ἐκεῖ ὅπου ἀρχίζει ἡ πολιτική. Ὅσοι λοιπὸν νέοι συμφωνοῦν, ἂς ἔρθουν κοντά μας.

Η ΣΤΕΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

Δὲν ἔχει πολλὲς μέρες ποὺ ἐγκρίθηκε τὸ καταστατικὸ τῆς Μακεδονικῆς Στέγης Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Ἔτσι γίνηκε τὸ πρῶτο ἀποφασιστικὸ βῆμα γιὰ μιὰ συλλογικὴ ἐμφάνιση τῶν Καλλιτεχνῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων γενικώτερα στὴν πόλη μας. Πρέπει νὰ χαιρετιστῆ τοῦτο σὰν εὐοίωνο σημεῖο, ἂν λάβη κανένας ὑπ' ὄψη του ὅτι χρόνια τώρα γίνονταν ἀπόπειρες γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ σωματείου αὐτοῦ καὶ στὸ τέλος κατέληγε ἡ ὅλη προσπάθεια σ' ἀποτυχία ἐξ ἀφορμῆς ἀχαρακτήριστων διχογνωμιῶν καὶ πεισμάτων.

Τώρα ὅμως κράτησαν ἄλλες σκέψεις κι' ἄλλη νοοτροπία ἄρχισε νὰ ἐπιβάλλεται, γι' αὐτὸ καὶ κατορθώθηκε νὰ μποῦν τὰ θεμέλια.

Ὅμως αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀρχὴ ποὺ ὅσο καλὴ κι' ἂν εἶναι δὲ θάχη καμμιὰν ἀπολύτως ἀξία ἂν δὲν κατωρθώσουμε νὰ καταστήσουμε τὴν Μακεδονικὴ Στέγη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν ἄξια τοῦ προορισμοῦ της καὶ ἄξια τῆς ἐποχῆς μέσα στὴν ὁποία γεννιέται.

Οἱ τυπικοὶ «σκοποὶ» τοῦ καταστατικοῦ πρέπει νὰ γίνουν ἀποτέλεσμα. Ἕνα σωματεῖο πνευματικῶν ἀνθρώπων στὴ Θεσσαλονίκη πρέπει νὰ γίνη σήμερα ὁ πυρῆνας τῆς προσπάθειας γιὰ πολιτιστικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνόρθωση κι' ἀκόμα τὸ κέντρο μέσα στὸ ὁποῖο θά μαζευτοῦν ὅλοι καὶ νέοι καὶ παλιοὶ ποὺ εἶναι ἄξιοι νὰ προσφέρουν κάτι τὸ θετικὸ στὴν τέχνη καὶ στὰ γράμματα. Κι' αὐτὸ τότε μονάχα θὰ κατορθωθῆ ὅταν γίνη νοητὸ ἀπὸ μερικούς, ὅτι ὁ καλὸς Θεὸς ἔχει μοιράσε σ' ἀρκετοὺς θνητοὺς ὡρισμένα πνευματικὰ χαρίσματα κι' ὅταν πάψουν νὰ βλέπουν τὸν ἑαυτό τους σὰν μοναδικὸ κέντρο ἀκτινοβολίας καλλιτεχνικῆς καὶ πνευματικῆς καὶ νὰ φαντασιοπληκτοῦν. Συλλογικὲς πνευματικὲς καὶ πολιτιστικὲς κινήσεις προϋποθέτουν ἀμοιβαία κατανόηση, συνεργασία καὶ κοινωνικότητα. Ὅσοι τυχὸν ἔχουν ἀντίθετες ἀπόψεις καὶ δὲν μποροῦνν'ἀποβάλλουν ἐγωϊστικὲς καὶ ἄλλες διαθέσεις, νὰ μείνουν ἀπ' ἔξω. Εἶναι ὁ μόνος τρόπος νά βοηθήσουν κι' αὐτοί.

Τὰ Μακεδονικὰ Γράμματα ποὺ βγαίνουν ἀπὸ νέους ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι εἶναι καὶ μέλη τῆς Μακεδονικῆς Στέγης Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν θὰ προσφέρουν ὅ,τι μποροῦν στὴ συλλογικὴ αὐτὴ προσπάθεια καὶ θ' ἀγωνιστοῦν γιὰ τὴν προκοπὴ της καὶ τὸν πλουτισμό της μὲ στοιχεῖα νέα καὶ ζωντανά, ποὺ πιστεύουν καὶ θέλουν νὰ δουλέψουν.

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΧΩΡΙΣ ΘΕΑΤΡΟ

Νὰ τόλπιζε κανένας πὼς ἡ Θεσσαλονίκη θάμεινε χωρὶς σοβαρὸ θέατρο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της. Εἶν' ἀλήθεια πὼς ἀπ' τὶς στῆλες τῆς θεατρικῆς κριτικῆς τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, ἀσκήθηκε αὐστηρότατη κριτικὴ γιὰ τὴν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς κατοχῆς συγκρότηση καὶ λειτουργία στὴν πόλη μας τοῦ κρατικοῦ θεάτρου. Δυὸ ἦταν οἱ λόγοι ποὺ ὑπαγόρευσαν τότε τὴν κριτικὴν αὐτή, Πρῶτα πρῶτα γιὰ νὰ μὴ συνεχίζονται οἱ ἀηδεῖς κομπασμοὶ τοῦ κατακτητῆ ὅτι μὲ τὴ δική του πρωτοβουλία καὶ προσπάθεια μᾶς... ἐκπολίτισεν ἱδρύοντας θέατρο, μοναδικὸ στὸ εἶδος του. Δεύτερο γιατὶ τὸ θέατρο ἐκεῖνο μὴ ὄντος σὲ θέση ν' ἀποδόση σπουδαῖα ἀπὸ καλλιτεχνικὴ ἄποψη πράγματα, κολακευμένο προφανῶς ἀπ' τὴ θερμὴ ρεκλάμα τοῦ κατακτητῆ, ποὺ γίνονταν ὄχι γιὰ τὸ θέατρο μὰ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του, βάλθηκε νὰ ἐξευτελίση μὲ τὶς παραστάσεις του τὰ σοβαρώτερα ἔργα τοῦ ξένου καὶ τσῦ δικοῦ μας δραματολογίου. Ποὺ καὶ ποὺ μονάχα προσγειώνονταν σὲ ἔργα ποὺ συμβιβάζονταν μὲ τὶς καλλιπεχνικὲς δυνατότητες τοῦ σκηνοθέτη καὶ τῶν ἠθοποιῶν.

Οὕτως ἢ ἄλλως ὅμως σήμερα τὸ ζήτημα μπαίνει σ' ἄλλη βάση.

Ἐπὶ κατοχῆς κουτσὸ στραβὸ στάθηκεν ἕνα θέατρο, σήμερα ὅμως δὲν ὑπάρχει.

Λοιπὸν κύριοι τῶν Ὑπουργείων θὰ σᾶς ποῦμε κάτι: Ἐδῶ εἶναι μιὰ πόλη 500.000 κατοίκων. Εἶναι ἡ Θεσσαλονίκη, εἶναι ἡ Μακεδονία. Τὶ σημασία ἔχουν οἱ δυὸ τελευταῖες ὑπογραμμισμένες λέξεις εἶστε ἄρκετὰ ἔξυπνοι καὶ καταλαβαίνετε. Ν' ἀφίστε τὴν κακομοιριά, τὶς κουτοπονηριὲς καὶ τὰ ὡραῖα λόγια κατὰ μέρος. Ὑπομνήματα γιὰ τὸ ζήτημ' αὐτὸ σᾶς ἔχουν σταλεῖ μὲ τὸ τσουβάλι καὶ τὸ ξέρετε πολὺ καλὰ πὼς τὸ Θέατρο πρέπει νὰ γίνη καὶ ν' ἀρχίση νὰ λειτουργῆ. Ὄχι ὅμως τοῦ χρόνου. Ἐφέτος καὶ ἐντὸς τοῦ Δεκεμβρίου μάλιστα. Βρῆτε λεφτά, φορολογῆστε ἐν ἀνάγκη τοὺς κινηματογράφους, ἀναζητῆστε ἕναν διευθυντὴ ἀπὸ δῶ πάνω, ποὺ νὰ ξέρη καὶ τὰ ζητήματα, καταρτίστε ἕνα θίασο καλὸ καὶ στεῖλτε τον ἀμέσως ν'ἀρχίση παραστάσεις.

Αὐτὰ γιὰ νὰ εἶστε ἐν τάξει....Τὸ δὲ περισσὸν ἐκ τοῦ πονηροῦ!

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Στὴν κατοχὴ εἶχε κι' αὐτὴ τὶς περιπέτειές της, πάει ὅμως τώρα χρόνος, ποὺ ἀπελευθερωθήκαμε καὶ ἀκόμα μὲ τὰ βιβλία της ἀσχολοῦνται καὶ κάνουν ἐμβριθεῖς μελέτες μόνο τὰ ποντίκια καὶ οἱ κατσαρίδες. Τὶ θὰ γίνη λοιπὸν κ. Δήμαρχε; Πάλι νὰ τὰ λέμε. Ἡ Θεσσαλονίκη πρέπει ἀπαραιτήτως νάχη σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ τὴ βιβλιοθήκη της ἐν λειτουργία. Ἐκτὸς ἂν οὔτε ἡ τρομερὴ δοκιμασία ποὺ περάσαμε δὲ μᾶς ἔβαλε μυαλό, οὔτε κι' αὐτὰ ποὺ λέμε τὰ πιστεύουμε,

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Σημ. Στὸ φύλλο τοῦτο σημειώνουμε ὅλα τὰ περιοδικὰ ποὺ στάθηκε δυνατὸ νὰ βροῦμε καὶ νά διαβάσουμε. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ σημειώνουνται στὴ στήλη τούτη μόνο τὰ περιοδικὰ ποὺ θὰ μᾶς στέλνονται.

ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ. Ἔκδοση A.G.I.S. Ὀκτώβριος 1945. Ἀρ. 8.

Κυκλοφορεῖ σὲ ὡραία ἐμφάνιση μὲ συνεργασία Ἑλλήνων καὶ Ἄγγλων. Ἀπὸ τὴν ἐκλεκτὴ ὕλη της σημειώνουμε: Sir Harold Spencer—Jones: Τὶ ἀστρονομία στὴν Ἀγγλία καὶ στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση, ΑΠ. ΣΑΧΙΝΗ: Ἡ κριτικὴ ἑνὸς Ποιητῆ, ΝΙΚ. ΤΩΜΑΔΑΚΗ. Ὁ Ἐθνικὸς Χαρακτῆρας τῆς Κρητικῆς Λογοτεχνίας. ΑΥΡΑΣ Σ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ Ἑλληνικὴ Μουσικὴ Ἀναγέννηση.

ΔΕΛΤΙΟΝ τῆς Ἑνώσεως Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 1945, ἀρ. 2.

Εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς καθ' ὅλα ἀξιέπαινης καὶ σοβαρῆς προσπάθειας τῆς Ἕνωσης Λειτουργῶν Μέσης Ἐκπαιδεύσεως τῆς πόλης μας. Συμφωνοῦμε δὲ ἀπόλυτα γιὰ ὅσα καλὰ γράφτηκαν γιὰ τὴν προσπάθειαν αὐτὴ ἀπ' τὸν Βασ. Λαούρδα στὴν Ἑλληνικὴ Φωνὴ τῆς 24 Σεπτεμβρίου. Σημειώνουμε Ι. ΞΥΡΟΤΥΡΗ «Τὸ πρόβλημα τοῦ δασκάλου καὶ Γ. ΘΕΜΕΛΗ: Ἡ ποίηση καὶ ἡ παροῦσα ζωντανὴ στιγμή.

φθηνὰ παρδαλὰ κουρέλια μιᾶς ἄκαρδης, τυφλῆς καὶ μεθυσμένης καταστροφικότητας.

Ἡ σκλαβιὰ τῆς μίμησης, ὅσο καὶ ἂν θέλει νὰ τὴν ἀποφύγη, εἶναι ἔκδηλη καὶ βαρύνει ἐπάνω του, τὸ ξύλινο ἀπίδι τοῦ σκλάβου κωπηλάτη τῆς γαλέρας, φανταχτερὰ κρέμεται ἀπὸ τὸ λαιμό του. Ἐὰν δὲν φροντίση νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπ' αὐτὸ σύντομα θὰ συμβῆ ἐκεῖνο τὸ τρομερό: τότε ποὺ θὰ θέλη νὰ μιλήση καὶ θὰ νομίζη ὅτι εἶναι ἀνεξάρτητος καὶ ἐλεύθερος, ἀκριβῶς τότε θὰ παίξη τὸν ἐξευτελιστικὸ ρόλο του τό ξύλινο ἐκεῖνο ἀπίδι, δηλαδὴ θὰ μπῆ στὸ στόμα του, ὅπως τὸ ἔβαζαν στὸ στόμα τῶν σκλάβων κωπηλατῶν, τὴν ὥρα ποὺ ἄρχιζε ἡ ναυμαχία γιὰ νὰ μὴ σκοτίζουν μὲ τις φωνές τους τοὺς πολεμιστές. Μ' ἄλλα λόγια δὲ θά μπορῆ νὰ μᾶς πῆ τίποτε.

Τέλος στὰ ποιήματα τοῦ κ. Θέμελη, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πρῶτο τῆς συλλογῆς του, ἐκεῖνο τὸ ἀνώνυμο καὶ τὸ ἐπιγραφόμενο «Γυάλινο μάτι», δὲν βλέπουμε τὸ χαρακτηριστικὸ ἐκεῖνο σημάδι τῆς πραγματικῆς δημιουργίας ἤτοι τὴν ταύτιση ἐκείνη τοῦ «ὑποκειμένου» καὶ «ἀντικειμένου» σὲ μιὰ ἑνότητα, ὥστε τὸ «ἀντικείμενο» νά εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἀφηγεῖται τὸ «ὑποκείμενο» ὁ ἑαυτός του, γιὰ ἐκεῖνο ποὺ ἀφηγοῦνται.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἀπὸ τὸν κ. Θέμελη ζητήσαμε πολλά, ἀλλὰ διευκρινίζω καὶ λέγω ὅτι αὐτὰ τὰ ζητοῦμε ἀπὸ τὴν τεχνοτροπία ποὺ ἀκολουθεῖ καὶ ἔχει αὐτὴ γιὰ χαρίσματα ὅλα τὰ γοητευτικὰ καὶ κρυφὰ ἐκεῖνα θέλγητρα τῆς πλάνης.

Ἀλλὰ ἀκόμα δὲν εἶναι ἀργά, ὁ Σαῦλος μπορεῖ νὰ γίνη Παῦλος.

Ἡ ποίηση τῆς παράδοσης δὲν πέθανε καὶ ὅπως φαίνεται πάντοτε θὰ εἶναι σὲ θέση καὶ χωρὶς διαβολικὸ θυμίαμα καὶ ξόρκια νὰ ξεδιψάση τὴ φλόγα τοῦ πιστοῦ τεχνίτη. Ἡ σπίθα της ἀπὸ τὸν ἀλαβάστρινο βωμὸ τῆς Οὐρανίας Ἀφροδίτης μπορεῖ καὶ τώρα ἀκόμη νὰ κάμη τὸ θαῦμα της, νὰ ζωντανέψη τὸ μάρμαρο ποὺ κατεργάστηκε μὲ ἀνθρώπινη πίστη ὁ καλλιτέχνης Πυγμαλίων.

ΣΤΥΛ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΕΚΛΟΓΗ. Ἔκδοση A.G.I.S. Ὀκτώβριος 1945 Ἀρ. 8.

Περιέχει ὅπως πάντα ἐπίκαιρη ὕλη, διαλεγμένη ἀπ' τὰ δημοσιεύματα ὅλου τοῦ κόσμου. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν ἐκλογὴ αὐτὴ δὲν γίνεται καμμιὰ προσπάθεια νὰ ὑπάρχη καὶ κάτι ἀπ' τὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἑλληνικοῦ καθημερινοῦ καὶ περιοδικοῦ τύπου. Ἄξιο προσοχῆς τὸ ἄρθρο τοῦ THOMAS MANN: Ἡ Γερμανικὴ καταστροφή, ἡ μελέτη «Θεατρικὰ Ἔργα μὲ Θέση» παρμένη ἀπ' τὸ JOHN O' LONDON, Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση στὴν Ἀγγλία, ἄρθρο τοῦ R. W. MOORE κ. ἄ.

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ: Ἀθῆναι 1 Ὀκτωβρίου 1945 Ἀρ. 439.

Συνεχίζει ὅπως πάντα τὴν ἔκδοσή της μὲ πλούσια φιλολογικὴ ὕλη καὶ βιβλιοκρισία. Σημειώνουμε τὶς ἀπαντήσεις στὴν ἔρευνα. «Ἡ Τέχνη καὶ ἡ Ἐποχὴ» τῶν Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ καὶ ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΡΔΑΤΟΥ, ἐπίσης τὴν συνέχεια τῆς μελέτης τοῦ Θ. ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΗ «Ψυχολογία καὶ Αἰσθητική.»

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΚΕΨΗ: Θεσσαλονίκη Ὀκτώβριος 1945. Ἀρ. 10-11.

Ἂν ξεχωρίση κανένας τὰ συχνὰ δημοσιεύματα τοῦ Τ. Στουγιαννάκη, τὰ ὁποῖα δείχνουν πραγματικὰ σοβαρὴ καὶ φιλότιμη πνευματικὴ δουλειά, τὸ περιοδικὸ τοῦτο παρουσιάζεται γενικὰ φτωχὸ καὶ σὲ περιεχόμενο καὶ σ' ἐμφάνιση. Μιὰ πιὸ προσεκτικὴ ἐπιλογὴ στὴν ὕλη καί, μιὰ προσπάθεια ἀποφυγῆς ἐλαφρᾶς ποιλιτικολογίας, θάκαναν μεγάλο καλὸ στὸ περιοδικὸ τοῦτο. Σημειώνουμε ἀπ' τὸ τελευταῖο τεῦχος: Τ. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ Ἡ Κοινωνικὴ Ἀποστολὴ τῆς Τέχνης. Β. ΔΕΔΟΥΣΗ: Τὸ ὑπόγειο (διήγημα).

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ: Ἀθήνα 15 Ὀκτωβρίου 1945. Ἀρ. 34.

Ξεχωρίζη γιὰ τὴν προσεγμένη ἐπιλογὴ τῆς ὕλης καὶ γιὰ τὴν κριτικὴ τοῦ περιοδικοῦ τύπου καὶ τῶν βιβλίων. Σημειώνουμε: Β. ΛΑΟΥΡΔΑ: Τὸ μάθημα τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς (μελέτη), ΓΙΩΡΓΟΥ ΔΕΛΙΟΥ: Ὄνειρο (πρόζα καὶ ΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ: Γκρέκο μελέτη).

ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΠΥΡΣΟΣ: Θεσσαλονίκη Ὀκτώβριος 1945. Ἀρ. 7.

Τὸ περιοδικὸ τοῦτο εἶναι μιὰ συμπαθὴς προσπάθεια τῶν φοιτητῶν τῆς Μ.Ε. Ε.Φ. τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τὸ περιεχόμενό του ὅμως ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητες ποὺ μποροῦν νἄχουν οἱ συνεργάτες του, θἄπρεπε νᾶναι ἀπείρως καλύτερο. Θὰ μποροῦσαν ἀκόμα ν' ἀποφεύγονται μερικὲς ἐκδηλώσεις φανατισμοῦ, ποὺ κατεβάζουν τὸ περιοδικὸ ἀπὸ ὄργανο πνευματικοῦ ἀγῶνα σὲ ὄργανο πολιτικῆς διαμάχης. Ἂς χαλιναγωγηθῆ ὅσο εἶναι δυνατὸ ἡ τάση αὐτή.

ΒΙΒΛΙΑ

ΗΛΙΑ ΚΑΤΣΟΓΙΑΝΝΗ: «Μὲ τὶς Ἀλυσσίδες», ποιήματα Θεσσαλονίκη 1845.
ΧΡΗΣΤΟΥ ΝΤΑΛΙΑ: «Κρυφοὶ Παλμοί», ποιήματα Θεσσαλονίκη 1945.

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

Γ. Ξ. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗ: ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ. Διήγημα.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Ἡ Τιμὴ τοῦ περιοδικοῦ εἶναι δραχ. 150
Ἡ χρονιάτικη συνδρομὴ » 2000
Ἡ ἑξάμηνη » » 1000

Ὑπάρχουν σὲ περιωρισμένον ἀριθμὸ σειρὲς τοῦ Α΄ Τόμου (Φεβρουάριος 1944 — Ὀκτώβριος 1945 ἀρ. 1—15). Ἡ τιμὴ τῆς σειρᾶς τοῦ Α΄ Τόμου εἶναι δραχ. 1500.

Τυπώθηκε στὰ καλλιτεχνικὰ Τυπογραφεῖα Μ. ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ
Παπαμάρκου 46 — Θεσσαλονίκη